

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**ŠPORT KOT MEHANIZEM OBLIKOVANJA
DRUŽBE IN POLITIKE V ZDA**

Nino Martinović

Ljubljana, februar 2018

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**ŠPORT KOT MEHANIZEM OBLIKOVANJA DRUŽBE IN POLITIKE V
ZDA**

Kandidat: Nino Martinović
Vpisna številka: 04036353
Študijski program: Univerzitetni študijski program Upravljanje javnega sektorja 1. stopnja
Mentor: doc. dr. Mitja Durnik

Ljubljana, februar 2018

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Nino Martinović, študent univerzitetnega študijskega programa prve stopnje, smer Upravljanje javnega sektorja, z vpisno številko 04036353, sem avtor diplomskega dela z naslovom: Šport kot mehanizem oblikovanja družbe in politike v ZDA.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je priloženo delo izključno rezultat lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev in avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu z navodili fakultete;
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev in avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega dela in je zapisan v skladu z navodili fakultete;
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerimi so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki "Dela FU".

Diplomsko delo je lektorirala: mag. Irena Može in prof. Terezija Jamnik

Ljubljana, 9.2.2018

Podpis avtorja:
Nino Martinović

POVZETEK

Država s političnimi smernicami ureja družbene norme. Z različnimi vladami so se ustvarjale različne ideologije, znotraj družbe pa so se oblikovali etični in moralni standardi. Zaradi dobro dokumentirane in barvite zgodovine Združenih držav Amerike vidimo, kako se narodnost izoblikuje, kako politične stranke oblikujejo družbo in katere mehanizme za to uporabljajo. Eden izmed mehanizmov je šport, ki se je sprva uporabljal z namenom dokazovanja enakopravnosti spolov, ras in drugih kategorij znotraj državnih meja. Z začetkom 20. stoletja in porastom totalitarnih režimov se je šport začel uporabljati za dokazovanje superiornosti med državami na globalni ravni.

Diplomsko delo obravnava politična stališča in boks v povezavi z razvojem afroameriške skupnosti v ZDA in njihovega napredka. Politika je mehanizem urejanja družbenih razmer in odločanja znotraj države s pomočjo njenih organov (SSKJ). Šport ima mnogo definicij, ena od preprostejših je, da je šport po ustaljenih pravilih izvajana telesna dejavnost za krepitev telesne zmogljivosti, tekmovanje in razvedrilo. V diplomskem delu ugotavljam, kako postane boks mehanizem oblikovanja družbe in politike v Združenih državah Amerike.

V delu naprej prikažem zgodovino Amerike in nastanek ZDA, saj je to pomembno za dojetje razvoja politične in družbene sfere. Časovno umestim pomembnejše dogodke, ki privedejo do večje pozornosti športu, športnim dogodkom in športnikom. Temu primerno tudi prikažem različna obdobja pomembna za razvoj ZDA. V nadaljevanju skušam prikazati korelacijo politike in športnih uspehov pri afroameriški skupnosti na večjih mednarodnih tekmovanjih, kot so Olimpijske igre ali svetovna prvenstva ter v drugih športnih disciplinah. Na samem koncu primerjam zgodovinske dogodke z današnjo situacijo, ki se odvija okoli športa, boksa.

Ključne besede: ZDA, politika, šport, boks, mehanizem, rasa, Afroameričani, manjšine, uspeh

SUMMARY

SPORT AS A MECHANISM FOR DEVELOPING SOCIETY AND POLITICS IN USA

Government regulates social norms through political guidelines with different governments came different ideologies and within society various etical and moral standards were developed. Hence to a good preserved knowledge about American history and its colourfulness, we are able to see how a country is developed and how different political parties can influence society and with what means it does. Sport is one of those mechanisms, which was in the begging used as fun and socializing, later for fighting for equal right between races, gender and other significant purposes, with the beginning of the 20th century in surpased state borders and was used to show superiority over other states and governance on a global level.

The theisis researches politics and box development as disciplines which influenced Africanamerican development in USA society, and displays milestones in history where the two started to entangle. Politics are activities associated with the governance of a country or area, especially the dabate between parties having power. Sport has many definitions, one of the simpler ones is an activity involving physical exertion and skill in which an individual or team competes angaint another or others for entertainment, pleasure and prizes. In the theisis itself we conclude how sport becomes an mechanism of developing society and politics in the USA.

Firstly I sum up the history of America and how it evolves to become USA, it is vital for the understanding of political and social sphere. I make a timeline with important occurrences which led to bigger attention given sport, sports manifestations and athletes them self. Adding to that I give insight to milestones which led to the development of USA. Secondly I try to display the correlation between politics and sport success through African American athlete in big international events, as are Olympic Games and other global Championships. In the end I compare historycal development with todays situation, which is taking place around sport.

Key words: USA, politics, sport, box, mechanism, race, african-american, minorities, success

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iv
POVZETEK	v
SUMMARY	vi
KAZALO PONAZORITEV	viii
KAZALO SLIK	viii
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	ix
SEZNAM TUJIH IZRAZOV	x
1 UVOD	1
2 RASNO VPRAŠANJE	4
2.1 DRUŽBENO GIBANJE	5
2.2 AFROAMERIŠKE ORGANIZACIJE ZA ENAKOPRAVNOST	6
3 RAZVOJ IN NASTANEK ZDA	8
3.1 POLITIČNI RAZVOJ DRŽAVE	11
3.2 VLOGA AFROAMERIČANOV	13
4 ZGODOVINA ŠPORTA ZDA	15
4.1.1 REKREACIJA	16
4.1.2 PROFESIONALIZEM	16
4.2 KOLONIALNI ČAS IN ZGODNJE 19. STOLETJE	17
4.3 OD KOLONIJE DO KONCA 19. STOLETJA	18
4.4 INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA	18
4.4.1 URBANIZACIJA	18
4.4.2 INDUSTRIALIZACIJA	19
4.4.3 NAPREDEK TEHNOLOGIJE	19
4.5 PRVA SVETOVNA VOJNA IN VELIKA DEPRESIJA	20
4.6 DRUGA SVETOVNA VOJNA	21
4.7 HLADNA VOJNA	22
5 BOKS	23
5.1 ZGODOVINA AFROAMERIČANOV V BOKSU	25
5.2 JACK JOHNSON	26
5.3 JOE LOUIS	28
5.4 CASSIUS CLAY/MUHAMMAD ALI	30
6 PREVERITEV HIPOTEZ	33
7 ZAKLJUČEK	35
LITERATURA IN VIRI	37

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Vrste družbenih gibanj	5
Slika 2: Prikaz deleža Afroameričanov v najpopularnejših športih ZDA.....	24

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

BDP	Bruto domači proizvod
GANEFO	Games of the New Emerging Force
IAAF	International Association of Athletics Federation
INF	Intermediate-Range Nuclear Force
IOC	International Olympic Committee
NCAA	National Collegiate Athletic Association
OI	Olimpijske igre
1-A	Sposobni za vojaški vpoklic (vojaška klasifikacija)
1-Y	Registrirani - samo vpoklic v času vojne (vojaška klasifikacija)

SEZNAM TUJIH IZRAZOV

INDENTURED SERVANT	prebivalci Velike Britanije, ki so v zameno stroškov potovanja v ZDA podpisali pogodbo služiti kot služabniki
JIM CROW	zakon o segregaciji belcev in črncev
NEW DEAL	serija zakonodajnih sprememb, še posebej na področju socialnega varstva

1 UVOD

Amerika je v svoji zgodovini doživela in preživela mnoga etnična nasprotovanja, najbolj izrazito je bilo tisto med belsko in črnsko raso. Ozemlje Amerike so si želele zagotoviti mnoge evropske kraljevine, zmago si je na koncu lastila kraljevina Velike Britanije. Po mnogih letih izkoriščanja nove zemlje in njenih ljudi so kolonialisti pričeli z upori, kasneje je to vodilo v revolucijo in rodila se je samostojna država Združenih držav Amerike. Kolonialisti so postali državljani ZDA in s tem so pridobili nov status v družbi, kar je privedlo do suženjstva.

Novonastala politična družba in Ustava ZDA sta bili naklonjeni starim zakonom glede suženjstva. Zakonsko je bilo suženjstvo dovoljeno že v času kolonij, tako je ostalo tudi po nastanku samostojne države. Nespremenjeni zakoni so privedli do rasnih vprašanj, ki so pridobila na teži šele kasneje v zgodovini. Ustava ZDA dodeljuje vsem svojim državljanom enake pravice pred zakonom, a sužnji so bili obravnavani kot lastnina, kar jim ni dodeljevalo enakih pravic kot ostali populaciji.

Življenjski pogoji in delovniki so bili za sužnje mučni, navkljub temu so uspeli imeti socialno življenje, glede na dejstvo, da so cele dneve delali, niso imeli druge izbire, kot da najdejo razvedrilo pozno ponoči. Poleg glasbe, petja in plesanja so bili zelo zavzeti za boks (Howard Dodson, 2002). Popularne so bile tudi stave in hazardiranje, lastniki plantaž so za zabavo in zaslužek tako pričeli izkoriščati svoje sužnje v borbah s sužnjih z drugih plantaž (Carnes in Garraty, 2016).

Boksu so sledili mnogi športi, v katerih so sužnji prikazovali svoje telesne sposobnosti, od jahačev do kolesarjev, vse te discipline so bile pogojene z delom na plantažah, s fizičnimi atributi in še najpomembneje, z dejstvom, da si z zmago lahko zagotovijo privilegije na plantaži. S Civilno vojno so se odprle nove možnosti za afriške sužnje in njihove potomce, družba je stremela k napredku, ki je bil pogojen z enakostjo. Država je z industrializacijo in urbanizacijo spremenila način razmišljanja, s tem pa tudi odnos do delovne sile, gospodarskega ravnovesja ni bilo več treba dosegati samo s kmetijstvom. Napredek v državi je bil občuten na področju infrastrukture, izobraževanja, zdravstva, ekonomije in na mnogih drugih področjih. Status potomcev sužnjev se ni dosti spremenil. Po času suženjstva so morali trpeti segregacijo, in čeprav so leta 1964 dosegli zakonsko prepoved diskriminacije na podlagi rase, barve kože, vere, spolne usmerjenosti in nacionalnosti, se stvari v samem odnosu družbe niso pomembneje spremenile.

Športni uspehi so bili eden ključnih faktorjev, ki so pripomogli k sprejetju temnopoltega prebivalstva v družbo. Z razvojem družbe in države so rasle priložnosti za športne dogodke, kjer so se lahko Afroameričani dokazovali. Z zmago so doprinesli k blagostanju in veselju v državi. V začetku 20. stoletja lahko opazimo odmik od tradicionalne vloge športa, še posebej z nastopom totalitarnih režimov pa so države začele izkoriščati šport in športne uspehe za

izkazovanje superiornosti. V tem kontekstu ni bila več pomembna barva kože temveč barva zastave. Šport ni bil več le izkaz telesne pripravljenosti med tekmovalci in možnost za druženje med amaterji. Postajal je orodje za premagovanje politično drugače mislečih – na primer, Američani proti nacistični Nemčiji v drugi svetovni vojni, vice versa boj med Joejem Luisom in Maxom Schemelingom.

Namen naloge je prikazati zgodovinsko korelacijo politike in športa ter prikazati njuno povezanost z dogodki povezanimi z afroameriško populacijo in njenimi športniki na ameriških tleh.

Če povzamem raziskovalne cilje in točke diplomske naloge, smo na primeru ZDA prikazali:

- Podrobno predstavili razvoja športa, natančneje boksa in politike v ZDA.
- Umestili pomembnost športa za Afroameričane v zgodovini ZDA.
- Raziskali, kako je uspeh afroameriških bokserjev vplival na razvoj družbe v ZDA, posebej na afroameriško populacijo.
- Ponazorili časovnico športnih dogodkov in takratne politike; uspešnost v športu boksu in politične reakcije.
- Posebej primerjali primere praks v boksu, ki se nanašajo na doseganje enakopravnosti za Afroameričane v ZDA.
- Končni cilj je bil na podlagi raziskav in študij primerov določiti, katere so smernice, ki bi omogočile napredek v družbi.

Za namene naloge smo oblikovali naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Udejstvovanje Afroameričanov v športu je pripomoglo k njihovi integraciji v ameriško družbo zaradi uspeha, ki so ga omogočili celotni populaciji.

Hipoteza 2: Rasno vprašanje je mogoče odpraviti s športnimi uspehi določenih posameznikov znotraj zatiranih manjšin.

Hipoteza 3: Za integracijo in sprejem v ameriško družbo so Afroameričani morali zadovoljiti vse družbene smernice belske populacije.

Uporabili smo naslednje metode, s katerimi smo dosegli sledeče:

- z metodo deskripcije smo opisali temeljne pojme, ki se nanašajo na predlagano problematiko,
- z zgodovinsko metodo smo osvetlili družbeni status Afroameričanov v ZDA,
- z metodo sinteze smo opredelili temeljni teoretski raziskovalni okvir,
- z metodo študija primerov smo ponudili vpogled v različna izhodišča in rezultate posameznikov v ZDA,
- s primerjalno metodo posameznih športnikov smo prikazali posameznikov vpliv na družbeno sprejemanje, posebej ob zmagah.

Diplomsko delo je strukturirano iz osnovnih poglavij: uvod, osrednji del in zaključek. V uvodu smo izpostavili obravnavano problematiko ter oblikoval namen in cilje. Osrednji del zajema temeljne pojme in obdelavo tematike, kjer se poglavja delijo na nižja poglavja ter končna spoznanja. Pri obdelavi tematike smo se v prvem poglavju najprej osredotočili na nastanek ZDA in razvoj politike, poleg tega smo opredelil vlogo Afroameričanov od časa sužnjev do svobodnih ljudi z enakimi pravicami. V poglavju, ki je sledilo, smo razpravljali o zgodovini športa, posameznih disciplinah in vlogi boksa na razvoj družbe in politično razmišljanje. V naslednjem poglavju smo izpostavili tradicionalno vlogo športa in njegov razvoj. Na primeru afroameriških boksarjev pa smo prikazali, kako so izkoristili šport za dokazovanje enakosti in hitrejšo integracijo v družbo. Rezultate smo opisno in grafično predstavili. Predvsem so nam bili v pomoč pri dokazovanju hipotez. V zaključku smo strnjeno predstavili ugotovitve diplomskega dela.

2 RASNO VPRAŠANJE

Rasno vprašanje v ZDA se je pričelo s kolonizacijo. Legalne in socialne pravice so se dodeljevale le belski populaciji, še posebej tistim, ki so prihajali iz anglosaških držav. V nasprotju s slednjimi so bile te pravice odvzete lokalnemu prebivalstvu (Indijancem), sužnjem, latinskim Američanom in tudi azijski populaciji. Dodeljene pravice so jim omogočile glasovanje, izobrazbo, državljanstvo, lastništvo zemlje in mnoge druge (Henry in Sears, 2002). Čeprav so sredi 20. stoletja zakonodajno končali segregacijo, oblike socialnih in družbenih zatiranj še vedno obstajajo. Kot bomo videli v nadaljevanju, bom skušal predstaviti vpogled v rasno vprašanje, ki je izoblikovalo ZDA. Prikazal bom vpliv vrhunskih afroameriških boksarjev na integracijo Afroameričanov v ameriško družbo.

Pogoji, v katerih se je razvil šport in športne discipline v ZDA, se razlikujejo od preostalih delov sveta. Vsesplošen razvoj, ki temelji na družabnosti in možnosti socializiranja je enak tudi Ameriki. Razlikujejo se v okoliščinah in drugih faktorjih, kot je sužnjelastništvo, kjer so lahko polagali stave z drugimi lastniki sužnjeve, kdo bo zmagal. Zaradi rasne naravnosti v ZDA so vse športne discipline v svojem razvoju doživele omejitve, segregacijo ali prepovedi, ki so na trenutke onemogočili, da bi šport pridobil na svoji lepoti. Na drugi strani so s tem spodbudili še srditejše generacije, ki so se želele dokazati, čeprav iz diskriminiranih ozadij. S tem je Amerika dobila ene izmed najboljših športnikov vseh časov, imena kot sem že omenil, Owens, Ali, Louis in drugi.

Zgodovinsko gledano je boks, po mojem mnenju, imel ključen pomen za desegregacijo na prelomnici 19. stoletja in pa vse do sredine 20. stoletja. Boks je individualen šport, kjer lahko izreden posameznik doseže izjemne rezultate in uspehe. Ti uspehi so bili v tistem času dobrodošli za afroameriško populacijo, vsaj tako bi si mislili. Boksarji, ki jih bom natančneje predstavil, so Jack Johnson, Joe Louis in Mohammad Ali. Eden izmed omenjenih je škodoval svoji rasi z uspehi, ki jih je dosegal v športu, vendar več o tem natančneje v 4. poglavju.

Brezupne razmere 20. stoletja in množični javni linči so spodbudili velike migracije na zahodne in severne dele države. Zaradi porasta afroameriške populacije je bilo možno vzpostaviti gibanje proti diskriminaciji in nasilju. Velika depresija in prva ter druga svetovna vojna so kazale posledice v drugačnem dožemanju družbe. Medtem ko so pred tem bili bitko za enakopravnost na državnih tleh, so se razmere zaostriale. Boj je presegel rasne konflikte in se osredotočil na obrambo državne integritete. Tudi v športu so prvič nastopali Američani proti tujim športnikom, v upanju, da se dokazeta ameriška ideologija in superiornost. Z veliko vnemo in odrekanjem v 2. svetovni vojni so črnci prispevali h končni zmagi, a položaj doma se kljub temu ni spremenil. Še vedno so bili družbeno nesprejeti. Zakon Jima Crowa, ki je pravno dovoljeval segregacijo, se je končal šele leta 1965. K njegovemu koncu so pripomogla številna gibanja za pravice Afroameričanov, v podporo so jim bili tudi športniki. Dve leti pred koncem segregacije so korakali v Washington za službe in pravico. Na tem shodu jih je

nagovoril Martin Luther King Jr. s svojim znanim "I Have a Dream" govorom. Bil je eden vodilnih zagovornikov proti rasizmu v državi. Istega leta, kot je bil ukinjen Jim Crowov zakon, je takratni predsednik Lindon Johnson sprejel zakon o volilni pravici za afroameriške prebivalce ZDA – Voting Rights Act of 1965 (Finkelman, 2009).

V nadaljevanju bom prikazal različne organizacije, ki so imele glavno besedo v boju proti segregaciji in rasnemu vprašanju na sploh.

2.1 DRUŽBENO GIBANJE

Družbeno gibanje je svobodno organizirana, vendar trajna kampanja v imenu socialnega cilja; tipično v podporo ali nasprotovanje spremembi v socialni strukturi ali vrednoti. Čeprav se družbena gibanja razlikujejo v velikosti, so vsa kolektivne narave. Ciljana skupina je lahko posameznik ali večje število ljudi. Poznamo različne vrste socialnih gibanj (prikazane na sliki spodaj). To izhaja iz dejstva, da so v večini nastala iz spontanega združenja ljudi, katerih razmerje ni definirano s pravili in postopki, ampak z istimi pogledi na družbene smernice (Killian in Turner, 1957) in (Smelser, 2011).

Slika 1: Vrste družbenih gibanj

KOLIKO SE JE SPREMENILO?

KDO SE JE SPREMENIL?	DOLOČENI POSAMEZNIKI	OMEJENO ALTERNATIVNO SOCIALNO GIBANJE	RADIKALNO ODKUPNO SOCIALNO GIBANJE
	CELOTA	REFORMATIVNO SOCIALNO GIBANJE	REVOLUCIONARNO SOCIALNO GIBANJE

Vir: NPTEL (2013), povzeto po Aberle (1966)

Športno družbeno gibanje je metoda doseganja socialnih sprememb z uporabo športa. V ZDA navajajo to gibanje kot "Sport-Based Youth Movement". Šport se nanaša na fizično aktivnost in razvoj posameznikovega zdravja, socialnih in ekonomskih koristi. Kljub temu da so (gibanja) primarno mišljena predvsem za razvoj otrok, se v ZDA skozi šport dosegajo odzivi na resnejša politična in družbena vprašanja.

Vse od sosedskih zavezniških organizacij proti gradnji športnih objektov za profesionalna moštva, financirana s strani občinskega sklada, do globalnih kampanj za enakost žensk ali črncev v športu, do svetovnih prepovedi apartheidskih režimov, sta bila upornost in aktivizem prisotna skozi vso zgodovino športa. Neprekinjene oblike združenih protestov so sedaj še bolj

prisotne v raznih oblikah, na lokalni, nacionalni in globalni ravni (Harvey, Horne, Safai, Darnell in O'Neill, 2015).

Obstajajo različni odtenki istega argumenta v povezavi s športom. Šport lahko na primer nudi različne načine za oblikovanje političnih in/ali družbenih identitet, ki so potem posledično vtisnjene v družbene in državne norme. Tako so Afroameričani pričeli izkoriščati športne uspehe in omogočili belski družbi, da si ustvari novo podobo o njih. Trditev lahko podkrepi tudi ideja, da zmore takšna politična osebnost v športu izzvati politično ureditev države in pripomore k razvoju liberalnega načina sprejemanja drugačnega. Poznamo mnoge primere, saj so to v ZDA storili Jesse Owens, Joe Louis, Michael Jordan in mnogi drugi.

Razvoj politične identitete v športu je logičen korak, znak pripadnosti in glas upora. Posamezniku mogoča občutek pripadnosti v času neosebnihih stikov in individualnosti, ko išče odgovore na vprašanja "Kdo sem?", "Kdo je kot jaz?" in mnoga druga vprašanja. V bistvu vse skupnosti, kjer se oblikujejo nove identitete, iščejo občutek pripadnosti in enako misleče posameznike (Harris in Parker, 2009, str. 17).

2.2 AFROAMERIŠKE ORGANIZACIJE ZA ENAKOPRAVNOST

Teorijo družbenih gibanj bi lahko povezali s teorijo rase, kot boj za pravice etnične skupine skozi šport. Kot že omenjeno, so bili izbrani trije posamezniki, ki jih bom v nadaljevanju natančneje predstavil, prav zaradi dejstva, da so imeli vsi zavidljivo kariero, vendar niso vsi doprinesli istih učinkov na družbene spremembe.

Ena prvih takšnih organizacij v ZDA je bila NAACP – National Association for the Advancement of Colored People. Ustanovljena s strani Du Bois, Ovingtonove in Storeya leta 1909 za doseganje državljskih pravic za Afroameričane (Appiah in Gates, 1999). Vsako leto podeljujejo dve različni nagradi, prva je za izredne dosežke v umetnosti in kulturi, imenovana Image Awards, druga je pa za izredne dosežke na kateremkoli področju imenovana Spingarn Medals (NAACP, 2009). Središče operacije imajo v Baltimorju, Marylandu, trenutno članstvo presega 300.000 ljudi z letnim proračunom od nekaj čez \$27m. Trenutni predsednik je Derrick Johnson in izvršilni direktor Leon W. Russell.

NAACP je primarno delovalo na lokalni ravni, kjer so delovali kot izhodišče za zbiranje premožnih, vernih in zaposlenih Afroameričanov. Med svetovnima vojnama so se borili za prekinitev linčev in fizičnih napadov črncev, leta 1919 so se pričeli upirati in boriti proti temu, eno prvih mest je bil Chicago, sledila so tudi druga mesta. Sprememba se je zgodila v Baltimorju med leti 1930–40, kjer so se začeli zavzemati za širše težave, kot so segregacija, izobraževanje, policijsko nasilje in drugo (Sartain, 2013). Zavzemali so se za doseg enakopravnosti preko zakonodaje in sodišča. S pomočjo shodov so skušali le prikazati, da so številni ljudje zavzeti za to in da je čas, ko se stvari lahko premaknejo (Sartain, 2013). Menim, da je bil boj preko zakonodajnega organa pravilen pristop k takratnim razmeram, če bi se zoperstavili na isti način, kot so bili obravnavani oni, ne bi dosegli, kar so. Če bi natopili

fizično in na sovražen način, bi bili vedno prikrajšani, saj so bili takratni zakoni naklonjeni belski populaciji ZDA.

Organizacija, ki jo je vsekakor treba izpostaviti, so Črni panterji. Ustanovljena oktobra leta 1966 za nadzor in zaščito pred policijskim nasiljem v mestu Oakland. Prvo ime je bilo Črni panterji za samoobrambo, ustanovitelja sta bila Bobby Seale in Huey Newton (Peniel, 2006). Proti koncu 70-ih let prejšnjega stoletja so se začeli zavzemati tudi za socialne programe, eden bolj izstopajočih je bil Free Breakfast for Children – brezplačne malice za otroke (Pearson, 1995). Bili so skrajno levo usmerjeni in so tisti čas beležili največje število pripadnikov, ki jih je imela katerakoli organizacija takšne oblike (University of Washington).

Beležili so tako velika števila in bili aktivni na tako različnih področjih, da jih je J. Edgar Hoover takratni direktor FBI (Federal Bureau of Investigation) označil za največjo grožnjo notranji varnosti za domovino. Ustvaril je celo program za proti obveščanje v želji, da bi blatil ime organizacije in posameznih članov, celo tako daleč je šel, da je skušal inkriminirati člane in organizacijo obeležiti za kriminalno (O'Reilly, 1989). Črni panterji so delovali na povsem drugačen način, kot so to počeli v NAACP in v mnogih drugih organizacijah, ki so se borile za enakopravnost. S pomočjo časopisa so državni aparati dosegli, da se je ime organizacije postavilo v krivo luč, s tem pa so začela upadati tudi članstva v afroameriški populaciji (Barker, 2015).

Dve organizaciji, ki sta se zavzemali za iste pravice, vendar sta izhajali iz različnih stališč do tega, kako situacijo izboljšati. Težko bi argumentiral, da je ena izmed omenjenih delovala na boljši način, vendar je iz zgodovine razvidno, da je pravni način tisti, ki lahko pripomore k napredku in razvoju družbe. Mislim pa tudi, da so ljudje, ki so živeli v tistem času, doživeli večji občutek pomoči in podpore s strani Črnih panterjev. Imeli so možnost zoperstaviti se in vsaj na trenutek prekiniti zatiranje in fizične napade, ki so jih trpeli leta in leta.

Rasno vprašanje se mi zdi pomembna tematika v ZDA, zato sem se tudi odločil o tem pisati v diplomski nalogi. V nadaljevanju bom predstavil nastanek in razvoj ZDA kot tudi razvoj posameznih športnih disciplin znotraj posameznih mejnikov zgodovine države Amerike. Zdi se mi ključno, da je zgodovina predstavljena natančno, da bi dojali, kaj so športni uspehi določenih posameznikov, ne le znotraj boksa ampak na splošno, pomenili za razvoj države same, kot tudi Afroameričanov v ZDA. Ocenil bi, da so temnopolti športniki omogočili podlago za doseganje enakopravnosti določenim organizacijam in družbam, vendar kot bom kasneje prikazal, so nekateri posamezniki želeli izboljšati le lastno življenje.

3 RAZVOJ IN NASTANEK ZDA

Po besedah dr. Carla Sagana (1980), priznanega znanstvenika na področjih kosmike in univerzuma, moramo najprej poznati preteklost, da bi lahko razumeli sedanost. Tako je tudi v primeru ZDA, države s pisano zgodovino, obarvano z odkrivanjem, osvajanjem in na koncu priznavanjem v svetu. Pot do tega, kar danes Amerika je, je vodila preko odpravljanja rasnih razlik, spolnih neenakopravnosti, verskih križanj ideologij in mnogih drugih diskriminacij in odklonov. Osredotočili smo se na razvoj države in družbe skozi oči Afroameričanov in njihovih prednikov. Kot pravi Ferfila (2009), politika ne izvira le iz družbe in političnih smernic, marveč iz obojega po malo. Na vodenje politike oziroma politično prakso vplivajo različni dejavniki, politični in nepolitični. V diplomskem delu smo se osredotočil na politične institucije ter njihovo ideologijo, na nepolitične dejavnike družbenih igralcev ter kako uporabljajo politične institucije.

Zgodovinsko gledano je bil eden glavnih mejnikov Amerike Kolumbovo potovanje preko Atlantika v upanju odkritja nove poti v Indijo. Prav namen te ekspedicije je dal kasneje domorodcem Amerike ime, ki so ga kasneje začeli tudi sami uporabljati – Indijanci. Mnogi so sledili navdihom Kolumba, ter se odpravili na oddaljeno kopno, ki je obetalo nove vire za preživetje in zaslužek (Carnes in Garraty, 2016, str. 15–45).

Mnogi novo prispeli Britanci si niso mogli privoščiti plovbe preko Atlantika in so vstopili v pogodbeno razmerje z lastniki zemljišč v Ameriki. V zameno za plačilo potovanja so morali povrniti stroške z delom na zemlji za časovno obdobje približno petih let. Vsi, ki so bili v tem položaju, so se imenovali pogodbeni služabniki ali "indentured servants" (Whaples, 1991).

Tomlins (1985, str. 41) ocenjuje, da je bila vsaj polovica od pol milijona prostovoljnih imigrantov v trinajstih kolonijah pogodbenih služabnikov. Čeprav so večinoma po odslužitvi dobili lastno zemljo, je bila ta zemlja po navadi na robu naselbin in mnogokrat zelo slabe kakovosti. Nesoglasje, omogočeno s številnostjo, je privedlo do uporniškega gibanja, v katerem so zahtevali ukinitve te vrste služnosti, kar se je na koncu tudi uresničilo.

Rešitev za nastalo situacijo so bili sužnji iz Afrike. Čeprav so prve ladje z Afričani prispele že leta 1619, ni povsem jasno, ali so prišli kot sužnji ali "indentured servants". Več podatkov obstaja o tem, da so bili leta 1640 nekateri Afričani sužnji, nekateri pa povsem svobodni. Le dvajset let kasneje so v Virginiji in Marylandu uzakonili suženjstvo. Kot kažejo zapisi, so v 17. stoletju na ozemlje ZDA pripeljali okoli 400 000 sužnjev (Frazier, 1968).

Pri prvih prihodih Afričanov v Ameriko torej niso bili popolnoma razjasnjeni statusi teh ljudi – ali so to bili svobodni ljudje ali so bili pripeljani kot sužnji. Ne glede na status, ki so ga imeli s prihodom, so vse pravice izgubili leta 1660, z uveljavitvijo zakona o suženjstvu. Z razbremenitvijo bele populacije so se pričela tudi oblikovati razmišljanja o samostojni državi. Glavni razlog takšnega razmišljanja so bili razni davki (Morton, 2003). Nesoglasje je prerastlo

v uporniško gibanje in privedlo do revolucionarne vojne med Britansko kraljevino in trinajstimi kolonijami v Ameriki. Slednje so slavile, se odcepile od kraljeve vlade in postale samostojna država imenovana Združene države Amerike.

Ljudje, ki so se bojevali na frontah z možmi različnih korenin, so pripomogli k občutku pripadnosti nečemu novemu, boljšemu. Prav ta pisanost ameriške populacije je ustvarila idejo Združenih držav Amerike. K temu so pripomogli politično obarvani časniki, slovarji in druga kulturna literatura. Amerika je dobila svoje prve junake kot so Washington, Franklin in Jefferson (Carnes in Garraty, 2016, str. 97–126). Združenost pod istim ciljem je rodila patriotizem, ki je vodil v razlikovanje med narodnostmi in ne v razlikovanje po barvi kože.

Z nastankom nove države pa je nastala tudi nova zakonodajna in družbena ureditev. Ustava je najvišji splošni pravni akt, ki ureja družbene in politične norme. Z ustavo je federalna vlada pridobila legitimnost, imela je pravico regulacije davkov, poslovanja znotraj in zunaj države in nudenja podpore zavezniški vojski. Izvršilni oblasti je vladal predsednik (najvišji vrhovni poveljnik, imenovalc administratorjev in sodnikov in je imel pravico do veta), zakonodajna oblast pa je bila razdeljena na hišo predstavnikov in senat. Sodna oblast se je izvajala neodvisno od preostalih dveh (Maier, 2010).

Enotne ZDA, s severno industrializacijo, in jugom, bogatim z bombažem, so postajale vse manj odvisne od zunanjih dejavnikov. S kopiranjem delovnih navad Evropejcev so začeli tudi sami postavljati delavnice, posebej v predelih rek in slapov. Sledila je širitev populacije na zahod, kjer so še prevladovala domorodne naselbine Indijancev (Carnes in Garraty, 2016, str. 97–126).

Velika sprememba za črnsko populacijo ZDA, kot pravi Ries (2009), je sledila s Civilno vojno med severno Unijo in južno Federacijo. Sam sem nasprotnega mnenja, Civilna vojna je obetala mnoge napredke v družbi in enakosti, vendar sistem in ekonomija nista bila pripravljena na spremembe. Severni deli države so bili naprednejši in so svojo ekonomijo naslanjali na tehnološki napredek in industrializacijo, medtem ko je na jugu še vedno prevladovala agrokultura, še posebej plantaže bombaža s sužnji. Abraham Lincoln, šestnajsti predsednik ZDA, je leta 1862 uzakonil svobodo vseh prebivalcev države in dodelil vsem sužnjem svobodo. Zakon se je začel izvrševati s 1. januarjem 1863. Afroameričani so bili vključeni v vojne enote tako severa kot tudi juga, a vendarle so bili številčnejši v severnih enotah (Carnes in Garraty, 2016, str. 170–194).

Konec 19. stoletja je bila Amerika v ekonomskem razcvetu. Glavni razlog temu so bile še neizkoriščene surovine. Do tedaj so obdelovali le zemljo in iskali zlato. Z enotnim ozemljem ZDA učinkoviteje načrtujejo obdelavo zemlje, bogata železova ruda in nafta skupaj s "poceni" delovno silo pa pospešijo razcvet ekonomije. Težava, s katero so se soočali konec 19. stoletja, je bil novi val migrantov iz južne in zahodne Evrope. V strahu so Američani pričeli s protesti, saj so bili prepričani, da jim bodo le-ti odvzeli delovna mesta. Posledično so nove

prišleke naseljevali v revnih, "slabih" predelih mest (Carnes in Garraty, 2016, str. 170–194). Bitka za preživetje je pričela terjati nove žrtve, ne glede na barvo kože ali versko usmeritev, novi ljudje so ogrožali »stare« prebivalce.

Strinjam se z Richardsonom (2007), ki opisuje, da je takraten položaj povojne širitve kmetijstva in industrije številne Američane navedel k novemu razmišljanju in iskanju novih trgov. Opisuje tudi, da so ostale stvari v realnosti nespremenjene, čeprav se je položaj sužnjev s 13. amandmajem spremenil. Še vedno so bili primorani delati na plantažah, vendar ne več kot sužnji. Zakoni spremenijo le navidezno dožemanje sprememb, dokler ljudje ne pričnejo verjeti v spremembe, so stvari, zapisane v Ustavi ali drugih aktih, brez vrednosti. Zagovarjam tezo, da je potreben napredek v razmišljanju posameznika za doseganje političnih, družbenih, socialnih ali drugih sprememb v državi.

Tudi ZDA so v prvi in drugi svetovni vojni pustile svoj pečat. Prvi svetovni vojni so se priključili le zaradi nemških napadov na nevtralne ladje in na ladje redni civilnih linij – Lusitania, leta 1917 (Zieger in Zieger, 2001). Po prvi svetovni vojni je takratni predsednik ZDA Wilson predlagal štirinajst točk, po katerih naj bi se ravnale države zmagovalke in poraženka Nemčija. Med drugimi je bila ena izmed točk združitve držav v asociacijo, ki bi služila in branila članice. Mnogi republikanci so bili mnenja, da je prav ta ideja slaba za ZDA in da ogroža nacionalno suverenost. Prav tako so se začeli zavedati njegove avtoritativne vlade in visokih moralnih standardov.

Velika depresija, zlom ameriške ekonomije, se je pričela z borznim zlomom leta 1929 v New Yorku. Mnoga podjetja so v dvajsetih letih hitela v širitev in mnogi kmetovalci so obdelovali prevelik del zemlje. Povpraševanja je bilo manj kot ponudbe, vendar so cene ostale visoke. Carnesa in Garaty (2016) opisujeta stališče nekaterih znanstvenikov, ki trdijo, da je Rooseveltov "New deal" rešil ZDA in je obvaroval korporativni kapitalizem, četudi je bil njegov namen končati veliko depresijo. Spremembe zakonodaje so zaživele in omogočile milijonom prebivalcev socialno varstvo (pokojnine in zdravstveno oskrbo), med drugimi je še danes odgovornost vlade obdržati in izpolnjevati "Social Security Act".

K drugi svetovni vojni so Američani pristopili drugače. Z veliko premišljenostjo je Roosevelt podpiral Francijo in Anglijo, slednjo je tudi zalagal z vojnimi ladjami, v zameno za vojna oporišča v Karibskem otočju. Francoze je podprl finančno, za ZDA pa je planiral razvoj atomske bombe. Po mnenju Adamsa (2015) je druga svetovna vojna tista, ki je izoblikovala življenja številnih generacij Američanov in pripomogla k stabilizaciji ekonomije po veliki depresiji. Carnes in Garaty (2016) trdita, da je vladno zapravljanje za vojno učinkovito prekinilo depresijo, izničilo brezposelnost ... Možje, ki so bili pripravljene odpraviti se preko Atlantika in se boriti ali zaposliti v proizvodnji orožja, so preplavili celotno državo.

Razkol in uničenje evropskih držav po drugi svetovni vojni privede do delitev moči na starem kontinentu. Zaradi uspešne zunanje politike so imele ZDA z vojno dobiček in so si doma

zagotovile stabilno ekonomijo. Poleg ZDA so najmočnejšo silo predstavljali Rusi. McCauley (2008) razlaga, da sta bili obe državi revolucionarni sili in obe sta imeli univerzalne poglede na ureditev svetovnih smernic: ZDA – zagovornica demokracije in liberalizma in Sovjeti – zagovorniki komunizma. Rezultat merjenja moči je nastop hladne vojne, ki je trajala vse do 1991, ko je Sovjetska zveza razpadla.

Čas po hladni vojni do danes so obeležile globalizacija, napredek tehnologije in telekomunikacije. Wolfowitz (2000) je zapisal, da čeprav je minilo več kot desetletje od padca berlinskega zidu, še vedno nimamo boljšega poimenovanja za trenutno obdobje kot le čas po hladni vojni. Za mnoge so bila devetdeseta leta potrditev, da je ideologija svobodnega trga prevladala, kar pomeni svobodnejše trgovanje v ekonomskem in finančnem smislu. Z izjemo Evrope in Evropske unije je prehod ljudi še vedno omejen z nadzorom v nekaterih državah. ZDA so po napadu 11. septembra 2001 nadzor še poostriale, saj je tak, kot je bil v času hladne vojne. S padcem komunizma so nekatere programe in dokumente celo javno objavili. Glavna podpora procesu globalizacije in demokratizacije je pojav interneta, platforme, brez katere si danes novodobnega sveta ne moremo predstavljati (Chapman, 2009).

3.1 POLITIČNI RAZVOJ DRŽAVE

Politične iniciative in direktive v Ameriki so se pričele s Kolumbovo ekspedicijo, ki je vodila do odkrivanja novega ozemlja. Za domorodna plemena Indijancev ni znano, ali so imeli kakršnokoli politično ureditev. Tako so prve politične smernice prihajale iz evropskih kraljevin. S časom so se kolonije ustalile in razvile lastne družbene norme. Leta 1770 se je pričelo revolucionarno gibanje. Nekaj let kasneje je trinajst kolonij, s populacijo okoli 2,5 milijona ljudi, pod vodstvom Johna Adamsa, podalo sklep – Deklaracijo o neodvisnosti. 4. julija leta 1776 so jo sprejeli in Amerika se je preimenovala Združene države Amerike (Boyd, 1976, str. 483).

Ustava ZDA je bila ratificirana leta 1788, sprejeta pa leto kasneje. Od takrat je najvišji splošni akt, s katerim država predpisuje splošna načela in oblike svoje politične in družbene ureditve. Združene države Amerike so z ustavo uredile družbene norme in zakonodajo. Ustanovili so tri veje oblasti: zakonodajno, izvršilno in sodno, s čimer so dosegli enakopravnost v porazdelitvi moči (Declaration of Independence). S tem je federalna vlada pridobila več legitimnosti in je imela pravico regulirati davke, poslovanje znotraj in zunaj države in nuditi podporo zaveznikom. Izvršilni oblasti je vladal predsednik (najvišji vrhovni poveljnik, imenovalec administratorjev in sodnikov, ter imetnik pravice do veta). Zakonodajna oblast je bila razdeljena na hišo predstavnikov in senat, sodna oblast pa se je izvajala neodvisno od ostalih dveh (Hickey, 1846, str. 37–64).

Kot povzemata Morris (1974) in Stamp (1990), je bil jug brez pripravljenih alternativ in velike odvisnost trga od delovne sile oziroma sužnjev tik pred tem, da bi se jim lahko ekonomska neodvisnost izmaknila. Poleg tega je bil, zaradi nove povezave med zahodom in vzhodom preko železnice in novega trga, jug močno ogrožen. Sever se je posvetil poslovanju

in proizvodnji skozi prosto, svobodno delo. Leta 1850 je državi uspelo omiliti suženjsko debato in posledično krizo. Odločili so se za velike projekte, kot so gradnja kanala v Srednji Ameriki, pridobitev Kube, čeprav s silo, in odprtje trgovanja z Japonsko. S temi potezami so želeli doseči ponos svojih državljanov. Ker so uspeli uresničiti tako velike cilje, so jih odvrnili od pomislekov in same dileme o upravičenosti suženjstva.

Veliko vzrokov je vodilo v civilno vojno med Unijo in Konfederacijo. Glavni razlog za spopad je bil odnos do suženjstva, poleg tega pa še trgovanje, carina in državne pristojnosti. Glavni povod za vojno je bila izvolitev novega predsednika Abrahama Lincolna, ki je bil velik zagovornik enakosti vseh, s tem pa tudi enakopravnosti črncev, kar je povzročilo odcepitev mnogih držav od Unije (History Net, 2010).

V ameriški Ustavi ni opredeljenih političnih strank. Primarno iz razlogov, ker ustanovni očetje niso želeli, da bi bila država strankarsko razdeljena. George Washington, prvi predsednik ZDA, ni zmagal s podporo politične stranke. Močno je nasprotoval temu, da bi se ustanovile. Strah ga je bilo posledic strankarskega boja. V njegovem razmišljanju so politične stranke pomenile stagnacijo in možnost za konflikt (Burns in Dunn, 2004, str. 107–112). Kljub temu se je pojavil dvostrankarski sistem, ki ga imajo še danes. V modernih časih so kandidati nominirani s strani stranke, ali nastopajo kot neodvisni kandidati. Vsaka izmed zveznih držav ima lasten in diskreten način izbora kandidata in je s tem upravičena do mesta na volilni glasovnici. Tipično so močnejši kandidati izvoljeni na strankarskih primarnih volitvah, medtem ko so šibkejši in neodvisni kandidati primorani opraviti postopek zbiranja glasov.

Dve stranki, ki prevladujeta že od predsedniških volitev leta 1852, sta republikanska in demokratska politična stranka. Z letom 1856 je nastopila tudi kontrola kongresa. Demokrati zavzemajo liberalno ameriško stališče, ter se imajo za levičarje oziroma sredinsko usmerjene, kot ugotavlja Witcoverjeva (2003), medtem pa na drugi strani republikanci predstavljajo konzervativno ideologijo in se imajo za desno usmerjene, kot ugotavlja Gienapp (1989). Pojav tretje stranke je občasen, vendar nikoli ne preseže nivoja lokalnih volitev in ne doseže stopnje za politične spremembe.

S sprejemom Ustave in združenjem Unije in Konfederacije so se ustalile tudi politične spremembe na državni ravni. Kot sem že omenil, prevladujeta demokratična in republikanska stranka, ki od samega nastanka nista bistveno spremenili svojega političnega stališča. Politični nemiri so bili posledica neenakopravnosti glede barve kože, spola ter verskih nesoglasij.

Politika je obremenjena z dejanji politikov in vlade, izbori in volitvami, političnimi strankami, interesnimi skupinami, kampanjami, parlamentom in oblikovanjem zakonov. Izključno institucionaliziran pogled na politiko nam zoža fokus razumevanje in nam onemogoči zavzeti pravilna politična dejanja (West, 2013, str. 3–4). Strinjal bi se s Ferfilo (2009), ki poudarja, da so institucije ključne pri oblikovanju vladnih politik, vendar se narava političnega življenja določa v dialogu z družbenimi institucijami.

Notranja ureditev ostaja tako nespremenjena, prihaja pa do nihanj in neskladij zaradi primarnih želja političnih strank demokratov in republikancev ter razvoja družbe kot celote. V celoti, ne glede na politično stranko, lahko razumemo, da je bila tedanja ureditev v ZDA preobremenjena z institucionalnimi politikami in družba ni želela vnašati sprememb. Po koncu druge svetovne vojne se je politika večinoma usmerila na zunanje dogajanje. Z zmago nad komunizmom se ZDA uveljavijo kot edina super velesila, ki se zavzema za širjenje demokratičnih idealov. Meni osebno je zelo paradokсно gledati zgodovino ali celo trenutno dogajanje v ZDA, ter dojeti, da takšna država širi demokracijo v svetu, v lastni državi pa se na dnevni ravni vseeno srečujejo z rasnimi, spolnimi in drugimi vprašanji.

Klasičen pogled na politiko je osredotočen na socialno moč, ki je utelešena v avtoritativnih institucijah določenih držav, kot tudi v državnih organih na državni in mednarodni ravni. Politične institucije predstavljajo socialno moč z določanjem in koordiniranjem aktivnosti posameznikov na podlagi vnaprej dogovorjenih pravil in določil. Institucije so avtoritativne zaradi vladnih pogodb, ki se obravnavajo kot legitimne. Državljeni sledijo zakonodaji, zaradi miselnosti, da morajo, ne zaradi prisile ali strahu (West, 2013, str. 7). V nasprotju z Westom, pravi Tyler (2006), da ljudje sledijo zakonom, v kolikor mislijo, da so legitimni. Zakoni so odraz družbene volje, nekaj kar izvira iz dogovora, demokratičnosti, torej je v mojem mnenju težko zavzeti katero koli stališče dveh omenjenih avtorjev. Ni univerzalnega pravila, kdaj bodo ljudje sledili zakonom, saj ne izhajajo vedno iz pravičnosti, kot v primeru, ali naj bodo sužnji zakonsko dovoljeni.

Ko skušamo določiti ameriška prepričanja, se tako vsi - od liberalcev do ekstremistov - strinjajo, katera načela so tista, ki odlikujejo njihovo družbo. Samuel Huntington je izpostavil svobodo, enakost, individualnost, demokracijo in poslušnost pod ustavnim zakonom za načela, ki so ključna v ameriški družbi (Mckay, 2005, str. 7).

3.2 VLOGA AFROAMERIČANOV

Afroameriška zgodovina se prične v 16. stoletju. Španci so s prisilnimi ukrepi odpeljali veliko število ljudi iz Vzhodne Afrike v španske predele Amerike. Stoletje kasneje so Angleži z istimi postopki pripeljali veliko število ljudi iz Zahodne Afrike v Severno Ameriko. Čeprav so bili pripeljani kot delovno silo, mnogi zapisi kažejo, da so bili nekateri med njimi svobodni in so imeli pravico do lastnine in nepremičnine. Vse več kolonialistov, ki so delali kot pogodbeni služabniki, se je začelo upirati. S tem so ustvarjali napete razmere. Obravnavani so bili kot manjvredna rasa. Ko so leta 1790 podeljevali pravico do glasovanja, se je to zgodilo le za belo populacijo, kjer je imel to pravico le odrasli moški član družine.

Abraham Lincoln je bil prvi predsednik, ki je prepovedal suženjstvo. To se je zgodilo v času civilne vojne med Unijo in Konfederacijo leta 1863. Mnogi strokovnjaki ocenjujejo, da je prav ta akt privedel sever do zmage, saj so se mnogi črnci udeležili vojne in branili svojo novo dodeljeno pravico. Poleg zmage obstajajo tudi teorije, ki zagovarjajo, da je to privedlo do atentata na predsednika Lincolna v gledališču Ford (Carnes in Garraty, 2016, str. 97–126).

Povojno obdobje je v Ameriki obljubljal napredek za družbo. Tako je nekaj časa tudi kazalo. Črnske skupnosti so v želji po napredku gradile šole in v strahu pred ponovnim odvzemom svobode so ravnali tako, da ni prišlo do sporov z belci. Z zakonom enakovredni a družbeno nesprejeti so doživeli ponovni šok, ko so v južnih zveznih državah, kjer se je najdlje obdržalo suženjstvo, uvedli zakon Jima Crowa. S tem so si želeli belci zagotoviti superiornost in nadaljnjo segregacijo in prepoved volilne pravice. Kot sem že omenil, v kolikor se družba in posameznik v njej ni pripravljen spremeniti, noben akt ali zakon tega ne moreta uveljaviti. Večina Afroameričanov je sledila novemu zakonu in ni želela sporov, ki bi vodili v rasno podkrepljeno nasilje. Zaradi želje po ohranitvi samospoštovanja in dostojanstva so nadaljevali z gradnjo skupnosti, izobraževalnih institucij, cerkev, bank in drugih ustanov. Pred koncem 19. stoletja se je ideologija o segregaciji razširila po celotnem ozemlju države in prihajalo je do vse večjega nasilja s strani belcev (Finkelman, 2009).

Brezupne razmere 20. stoletja in množični javni linči so spodbudili velike migracije v zahodne in severne dele države. Zaradi porasta afroameriške populacije je bilo možno vzpostaviti gibanje proti diskriminaciji in nasilju. Velika depresija in prva ter druga svetovna vojna so kazale posledice v drugačnem dojemanju družbe. Medtem ko so pred tem bili bitko za enakopravnost na državnih tleh, so se razmere zaostriale. Boj je presegel rasne konflikte in se osredotočil na obrambo državne integritete. Tudi v športu so prvič nastopali Američani proti tujim športnikom, v upanju, da se dokažeta ameriška ideologija in superiornost. Z veliko vnemo in odrekanjem v 2. svetovni vojni so Afroameričani prispevali h končni zmagi, a situacija doma se kljub temu ni spremenila. Še vedno so bili družbeno nesprejeti. Zakon Jima Crowa, ki je pravno dovoljeval segregacijo, se je končal šele leta 1965. K njegovemu koncu so pripomogla številna gibanja za pravice Afroameričanov, v podporo so jim bili tudi športniki. Dve leti pred koncem segregacije so korakali v Washington za službe in pravico. Na tem shodu jih je nagovoril Martin Luther King Jr. s svojim znanim "I Have a Dream" govorom. Bil je eden vodilnih zagovornikov proti rasizmu v državi. Istega leta, kot je bil ukinjen Jim Crowov zakon, je takratni predsednik Lyndon Johnson sprejel zakon o pravici do volitev za afroameriške prebivalce ZDA – Voting Rights Act of 1965 (Finkelman, 2009).

Napredek po civilnih gibanjih v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja je pomemben tako na politični kot tudi ekonomski ravni. Douglas Wilder je postal prvi črni ameriški guverner, Carol Moseley-Brown prva senatorka in do leta 2001 je bilo že 484 črnskih županov. Največji izkaz enakopravnosti je sledil leta 2008, ko je Amerika dobila prvega črnkega predsednika ZDA, Baracka Obama. Post civilno gibanje je zaznamovala še ena velika migracija, v kateri so se Američani afriških korenin v veliki meri ponovno naseljevali v zvezne države juga (Finkelman, 2009).

4 ZGODOVINA ŠPORTA ZDA

“Ni boljšega trenutka kot je danes, da si pogledamo zgodovino političnih dogodkov zadnjih stotih let skozi oči športa” (Riordan, 1999). Sedanjost odraža rezultate zgodovine in ZDA imajo barvito zgodovino, ki natanko ponazarja razvoj družbe in s tem politične sredine.

“Lepota je primarna. Zmaga je sekundarna. Vse kar šteje, je veselje.” Socrates (1982).

Znan citat enega najboljših nogometašev Braziije vseh časov lepo opiše prvoten namen športa. Vsi, ki smo se kadarkoli ukvarjali s športom, vemo, da je glavni namen tekmovati in se dokazovati, vendar vse postane zanemarljivo, če v tem ne občutimo veselja. Glede na današnje stanje v svetu si nam ni težko predstavljati politike v vseh sferah človekovega vsakdana in tako tudi športa. A še pred stotimi leti ljudje niso razmišljali o športu drugače kot o obliki telesnega razvedrila za posameznika ali večjo množico, vsaj za večino.

Za razumevanje športa v ameriški družbi moramo najprej razumeti, kaj šport sploh je. Lahko je oblika igre, rekreacija ali oboje. Igra je dejavnost, osredotočena na doseganje določenega cilja znotraj pravil, ki določajo načine doseganja cilja (Bale, 1989). Šport je lahko določena vrsta igre, ki vključuje fizičen napor za doseganje cilja (Leonard, 1993). Vendar je šport lahko tudi rekreacija, ki se izvaja v prostem času za notranjo nagrado in zdravje. Šport je torej vsaka prostovoljna participacija, ki je s fizično aktivnostjo osredotočena na doseganje vnaprej določenih ciljev pod vnaprej določenimi pravili, pa naj gre za igro ali rekreacijo.

Tehnologija nam omogoča naprednejše in natančnejše beleženje numeričnih rezultatov, še večjo dostopnost skozi multimedijske kanale in ustvarja mnoge nove športne discipline. Po Guttmannu (2000, str. 253) je šport v 20. stoletju doživel veliko preobrazbo, ne da bi spremenil smer razvoja. Šport in udeležence delimo na rekreativne ali profesionalne člane ter rekreativne ali profesionalne tekmovalne oblike. V nadaljevanju bom opisal razvoj in razlike med njima.

Šport se je razvil iz borilnih, verskih in praktičnih aktivnosti v antičnih časih, preko mehanizmov za sproščanje in pozabljanje dogajanja v svetu, pa vse do inštrumentov družbenega obvladovanja v industrijski revoluciji. V modernem času je šport postal tekmovalni izhod iz monotone družbe in sredstvo telesne vadbe v okolju, kjer je vse prilagojeno temu, da človek ne potrebuje veliko napora.

Pogoji, v katerih se je razvil šport in športne discipline v ZDA, se razlikujejo od preostalih delov sveta. Vse splošen razvoj, ki temelji na družabnosti in možnosti socializiranja, je enak tudi Ameriki. Razlikujejo se v okoliščinah in drugih faktorjih, kot je sužnjelastništvo, kjer so lahko polagali stave z drugimi lastniki sužnjeve, kdo bo zmagal. Zaradi rasne naravnosti v ZDA so vse športne discipline v svojem razvoju doživele omejitve, segregacijo ali prepovedi, ki so na trenutke onemogočili, da bi šport pridobil na svoji lepoti. Na drugi strani so s tem

spodbudili še srditejše generacije, ki so se želel dokazati, čeprav iz diskriminiranih ozadij. S tem je Amerika dobila ene izmed najboljših športnikov vseh časov, imena (kot sem že omenil): Owens, Ali, Louis in drugi.

4.1.1 REKREACIJA

V primerjavi s kmetovalci in pionirji preteklosti so Američani danes fizično nedorasli, trdi Riess (1989). Zdravstveno poročilo kirurgov o fizični aktivnosti v zadnjem desetletju v ZDA prikazuje pomanjkljivo aktivnost v primerjavi z 20. stoletjem. Dobo, v kateri živimo, označujejo kot prepreko telesnim aktivnostim. Odkar sta se transport in infrastruktura izboljšala, se pojavlja vse več pisarniških služb in samoumevnost, da v mestu uporabimo javni transport, namesto da bi hodili (U. S. Surgeon General's Report, 1996). Urbanizacija in industrializacija sta drastično spremenili dožemanje časa, z napredkom infrastrukture so se stvari le stopnjevale in ljudje v ZDA niso imeli več veliko časa, ampak so postali omejeni. Poleg napredka v transportu in tehnologiji so še drugi dejavniki, ki odvrčajo otroke z ulic in od igre. Zaskrbljeni starši v urbanih predelih mest ZDA se bojijo nasilja, prioriteta postaja šolski uspeh, zato mnogi prezaposleni starši otroke vpisujejo v organizirane popoldanske programe, ki omogočajo le mentalen razvoj, na prvinsko potrebo otroka po gibanju pa pozabljajo (Layden, 2004). Kot pravi Layden, otroci iz boljše situiranih družin imajo privilegij, da opravljajo obšolske dejavnosti in jih s tem odvrčajo od športnih iger na ulici ali na igrišču v naselju. Po mojem mnenju se s tem odpirajo vrata vsem iz nepriviligiranih družin, da napredujejo s pomočjo športa.

Vadba je zelo koristna za človeško telo, upočasnjuje staranje (Bale, 1989), poleg tega se jo smatra kot pomoč v psihološki in zdravstveni terapiji (Leonard, 1993). Poročilo, ki sem ga zgoraj omenil (U.S. Surgeon General's Report), ima nekaj zaključkov glede vadbe. Vsi ljudje bi lahko veliko pridobili s telesno vadbo. Večina Američanov bi na primer izboljšala svoje zdravstveno in psihično stanje z zmerno mero vadbe. Ocenjujejo, da letno umre nekje med 200 000 in 300 000 ljudi prav zaradi fizične neaktivnosti. Poročilo je izzvalo spremembe v zakonodaji (U.S. Department of Health and Human Services, 1996).

Poleg zdravstvenega stanja pa aktivnost pripomore k socialnemu statusu v družbenem okolju, ki je obsedeno z zunanjim videzom, težo in telesno pripravljenostjo. Po študijah Gordonove (2013) izgled nekoga lahko zavestno ali podzavestno vpliva na posel, romanco in ostala socialna razmerja, vpliva pa tudi na samozavest in načine dožemanja sebe in družbe.

4.1.2 PROFESIONALIZEM

Kljub temu da si nekateri želijo tekmovati, visoko konkurenčna narava novodobnega športa mnoge odbija od lastne aktivnosti. Glavni namen športa namreč ni več zabava, ampak zmaga oziroma dosežek. Cilj tekmovanja je doseči najvišjo možno stopničko, brez uvidevnosti do ostalih tekmovalcev, saj predstavljajo le oviro do zelenega cilja (Simon, 2012). Ideali amaterizma, da se ukvarjaš s tem, kar ti prinaša zadovoljstvo in te osrečuje, ki so bili

predhodne občudovane lastnosti, so postali derogativni izrazi, kajti dosežek in kvaliteta nastopa sta postali pomembnejši vrednoti kot sama kakovost pridobljenih izkušenj (Csikszentmihalyi, 1990). Socialno gledano se strinjam z Csikszentmihalyijem, vendar ne izhajamo vsi ljudje iz istih okoliščin, na podlagi tega se tudi spreminjajo naše prioritete. Biti rojen v pogojih in družbenem statusu diskriminiranih, kot na primer črnci v Ameriki, se prioritete drastično spremenijo, saj zmaga ne pomeni le športne in osebne nagrade, saj prinaša tebi, sorojakom in generacijam drugih možnost za družbeno uveljavljenost.

4.2 KOLONIALNI ČAS IN ZGODNJE 19. STOLETJE

Šport je bil v zgodnji Ameriki označen le z bistvenimi geografskimi razlikami. Religija, klima, topografija, vzorci dela in drugi faktorji bi imeli vpliv na regijo, kjer bi šport lahko uspel. Nekateri deli države so šport dobro sprejeli, drugi so bili manj dojemljivi, ambivalentni, ali so celo nasprotovali integraciji športa v družbo. Najbolj ambivalentni med vsemi kolonialisti so bili puritanci Nove Anglije, ki so verjeli, da je šport lahko zabaven, vendar nikoli v okviru verskih institucij, političnih razlogov, ekonomskih ali celo socioloških elementov. Na kolonialnem jugu nikjer ni bilo zaznati skepticizma ali obsojanja telesnih aktivnosti in športnih oblik. Zaradi heterogene narave populacije, verskega ozadja, rasne strukture, podeželskega okolja in agrikulturne stabilnosti je jug jemal svoje dejavnosti za prosti čas zelo zavzeto in so se posvečali aktivnosti v vsaj eni izmed oblik športa (Struna, 1977).

Zelo navdušeni glede športnih aktivnosti so bili veleposestniki v Virginiji v 17. in 18. stoletju. Ta trditev velja še posebej, če imamo v mislih stave pri dirkah s konji. Lov je bil v Veliki Britaniji rezerviran le za najvišje sloje družbe, medtem ko je bil v Ameriki dosegljiv za vse, tudi uslužbenca in sužnje. Francis Nicholson je leta 1691 organiziral igre za samce z obljubljenimi nagradami. Tekmovalci so se pomerili v lovu, rokoborbi, mečevanju, teku in jahanju. Glavni dogodek je bilo jahanje, ki je bilo zaradi stroška konja rezervirano le za najimenoitnejše v družbi. A gledalci so bili lahko vsi, še posebej zaradi že omenjenih iger na srečo in stav, ki so bile povezane s športom (Wiggins, 2010, str. 2).

Timothy H. Breen (1977) razlaga, zakaj so bile stave tako ključnega pomena v takratni družbi. Z velikimi vsotami denarja in tobaka naj bi se izpostavljale takratne družbene vrednote veleposestnikov, kot so bile tekmovalnost, individualizem in materializem.

Omi in Winant (2015) sta mnenja, da je bilo rasno vprašanje eno tistih, ki je onemogočilo razvoj ameriške celotne družbe in ne samo razvoj posameznikov znotraj nje. Se pravi, da v kolikor bi Amerika skrbela za celoten razvoj svoje populacije, bi omogočili tudi razvoj družbe kot celote in maksimizirali njene zmožnosti. Če primerjam teorije, katere vrednote so ključne, bi se strinjal z obema, s tem, da ne bi izključeval nobene. V celoti je težko izpostavljati, kaj je tisto, da se družba lahko razvije v vseh svojih zmožnostih. Ne smemo pa zanemarjati nobenih faktorjev.

4.3 OD KOLONIJE DO KONCA 19. STOLETJA

Med leti 1776 in 1870 je Amerika zabeležila velik nabor drastičnih sprememb. Nov priliv migrantov, vojna med severom in jugom, verski preporod, rast industrializacije in urbanizacije, omogočanje osnovne izobrazbe, ženska gibanja za pravice, zdravstvena reformacija in mnogi drugi dogodki so spremenili odnos do vadbe, fitnesa in športa na vseh ravneh tekmovanja. Z zaključkom tega obdobja je šport pridobil novo obliko, razvili so se športni artikli, izhajali so športni časniki, vnaprej so bila dogovorjena in formalizirana pravila, arhivirali so zapise in ustanavljali številna športna društva (Wiggins, 2010, str. 41).

Tek, boks, biljard in živalski boji so bile del življenja v New Yorku v kolonialnem času. V času od 1820. do 1870. leta so prebivalci vedno bolj sledili tem oblikam športa. Vse štiri discipline je povezovala ista lastnost: bile so šport za gledalce, kjer je prevladovala majhna skupina profesionalcev iz srednjega razreda, po navadi evropskega porekla. Do leta 1870 so vse vsebovale moderne elemente, kljub temu pa ni prišlo do popolnega razvoja v profesionalni šport. Čeprav so se pojavili profesionalni športniki, ki imajo dominanten položaj, je bil njihov vpliv na celoten razvoj športa majhen. Nezmožnost strokovnosti, da bi odigrala vlogo agenta sistematizacije športa, izhaja iz dejstva, da so profesionalni športniki vplivali le na kvaliteto tekmovanja in ne šport kot institucijo. Z drugimi besedami, športnik je specializiran produkt športa in ne faktor, ki vpliva na temelje športa. Sprememba lastništva in sponzorstva tekmovanja je zagotavljala zagon za racionalizacijo športa. Prav zaradi omejene komercialne rasti je razvoj moderne oblike športa napredoval tako počasi (Wiggins, 2010, str. 74 in 75). Wiggins trdi, da se je šport razvijal počasi, po mojem mnenju se je šport razvijal v najhitrejšem možnem okviru, izkoriščal se je momentum. Včasih je bil šport izoblikovan s strani družbe, danes je šport tisti, ki lahko izoblikuje družbo. Earle Ziegler (2007) pravi "družbene vrednote so tiste, ki določajo, kaj bo družba poudarjala".

4.4 INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

Kljub pozitivnim učinkom športa pa izvajanje telesnih aktivnosti v okviru športa vse do industrijske revolucije ni bil pogost rekreacijski pripomoček. Pravzaprav je bila industrijska revolucija stimulator razvoja telesnih aktivnosti (Bale, 1989). Leonard (1993) navaja naslednje tri procese kot tiste, ki so najbolj pripomogli k modernizaciji športa v industrijski revoluciji: urbanizacija, industrializacija in komunikacijski mediji – radio in televizija.

4.4.1 URBANIZACIJA

V času ameriške revolucije je le okoli 5 % prebivalstva živelo v urbanih središčih, v času industrijske revolucije pa se je ta odstotek povzpел na 40 %. Zaradi mehanizacije mnogih agrokulturnih opravil se vse večje število populacije selilo v mestna središča v iskanju nove zaposlitve. Novi val zaposlenih toliko bolj podkrepil rezultate industrializacije. Individualna in prehodna urbana naselja so morala razviti kulturne in socialne vezi med prebivalci, posebej v zadržanih mestih, kjer se sosedje niso poznali ali niso želeli poznati. Tako so, v iskanju isto

mislečih, družbeno ljubeznivih sosedov in prijateljev, meščani postali goreči pripadniki strukturiranih volonterskih organizacij (Riess, 1989, str. 14).

Ideologija, ki obstaja še danes in se je začela s pojavom vse več pisarniških služb, je spodbujanje zaposlenih k športnim aktivnostim in popoldanski rekreaciji. Socialne reforme v času industrijske revolucije so videle šport kot socialno koristno ideologijo za promocijo zdravja, značaja in morale. Šport so promovirale kot pozitivno rešitev urbane patologije materializma, izumetničenosti in nesmrtnosti. Koncentrirana populacija je omogočala športnikom, da so lahko trenirali skupaj in da se učili eden od drugega, vzpostavljale pa so se tudi druge lastnosti, kot sta tekmovalnost in konkurenca. Ni presenetljivo, da so skoraj vsi sodobni športi nastali in se razvili v mestnih urbanih središčih. Mesto je nudilo prostor razvoju, specializaciji, racionalizaciji, organizaciji, profesionalizaciji in komercializaciji športa in njenih institucij (Riess, 1989).

4.4.2 INDUSTRIALIZACIJA

Industrializacija je drugi dejavnik razvoja športa v času industrijske revolucije, in sicer v dveh pogledih: prvi je razvoj masovne delovne sile in drugi razvoj tehnoloških novosti. Industrijska delovna skupnost je morala biti sposobna opravljati naporna in utrujajoča dela, izvajati ponavljajoče in mentalno neobremenilne posle in zagotoviti je morala, da je delo potekalo nemoteno in konstantno.

Industrijski kapitalizem je potreboval delovno silo, ki je fizično zdrava, ročno spretna, podrejena časovnemu in prostorskemu pritisku tekočega traka in je politično pokorna. Telesni napor in sposobnosti, asociirane s športno participacijo, naj bi delavcem pomagale na zdravstvenem področju in izboljšale njihovo gibljivost. Pravila v igri naj bi jih pripravila na rutinsko okolje, avtoritativni odnos na delovnem mestu, zabava v športu pa naj bi jih odvrnila od političnih delovanj (Guttmann, 2000, str. 255). Čeprav Guttmann tega ne omenja, so po mojem mnenju delovni pogoji in število nove delovne sile doprinesli k milejšemu družbenemu obsojanju, rasne razlike in ostale socialne razlike so postale manj kljubovalne.

Eitzen (2000, str. 372) po drugi strani nakazuje, da individualni šport služi kot trenuten pobeg iz političnega sveta, ter kot ventil za sproščanje napetosti, ki bi se morebiti drugače usmerila v motnje in spremembe obstoječih socialnih odnosov. Znova pridemo do točke, kjer lahko razumemo družbo in njen razvoj povsem na drugačen način, teorije niso napačne ali kontradiktorne, pomembno je, kako gledaš na razvoj in iz katerega zornega kota.

4.4.3 NAPREDEK TEHNOLOGIJE

Industrializacija je pripomogla k napredku mehanizacije, različne domene tehnološkega napredka pa so privedle do športnega razvoja, še posebej na področju transporta, k znanstvenemu razvoju igre in množične komunikacije.

Tehnologija je zaslužna za avtomatizacijo mnogih delovnih opravil, posledično pa so imeli delavci več prostega časa, ki so ga lahko namenili drugim interesom ali hobijem. Mnogi socialni teoretiki, kot na primer Ben Franklin, zagovarjajo šport kot konstruktiven izkoristek prostega časa (Leonard, 1993). Tehnologija pa lahko pripomore k izumu novih športnih oblik, primer: izum kolesa in športi povezani z njim. Riess (1989, str. 65) opredeljuje kolesarjenje kot optimalno rekreacijo za namene športa ali transporta, še posebej za poslovneže, ki so potrebovali predah od pisarniškega okolja in sveži zrak.

S tehnologijo se pojavi tudi znanost. Mnogi pogledi na šport so bili zasnovani za boljšo izvedbo, vključujoč športno opremo, objekte in celo tudi športnike same skozi novo vadbeno psihologijo (Guttmann, 2000). Znanost in tehnologija pridobita sposobnost merjenja časa in razdalje s povečano natančnostjo (primer štoparica), ki privede do razvoja prej nedosegljivih oblik športa. Ostale tehnološke novosti so neposredno koristile športu, kot na primer žarnica, ki je omogočila športne dogodke v zaprtih prostorih in zvečer (Leonard, 1993).

Radio omogoči hitrejše širjenje najnovejših novic na vse strani države, poslušalce izpostavlja novim športom in jih obvešča v vsakem trenutku. Inovacija fotoaparata, ki vodi v izum televizije in posledično v razvoj kamere, omogoči, da je šport viden. Nekateri dojemajo radio in televizijo kot ožilje športa (Leonard, 1993).

Napredki v komunikaciji in načinih sporočanja so povzročili, da šport postane globalen fenomen. Šport se po navadi širi v razvite ali vsaj razvijajoče predele sveta, pogosto v učinku soseske, ki omogoči lažje širjenje športa (Bale, 1989).

4.5 PRVA SVETOVNA VOJNA IN VELIKA DEPRESIJA

Dvajseta leta prejšnjega stoletja so predstavljala za mnoge Američane zlato dobo športa, ero gledalca. Zanimanje za šport je bilo v teh letih gromozansko. Za mnoge Američane je bilo to obdobje blaginje in socialnega napredka. Imeli so več časa in priložnosti za hobije in ostale popoldanske dejavnosti. Gradili so se veliki stadioni in dvorane, na primer Yankee Stadion in Madison Square Garden v New Yorku. Ljudje so lahko od doma preko radia in televizije uživali v športnih spektaklih iz celotne države. Časopisi in revije so omogočili vsem, da so bili obveščeni o dogajanju v državi in po svetu, kinematografi pa so pred predvajanjem filmov prikazovali najzanimivejše novice. Oglaševanje med popularnimi športnimi dogodki je seznanjalo ljudi z najnovejšimi izdelki na trgu. Najbolj priljubljeni športi so bili baseball, boks, košarka in ameriški nogomet, pa tudi tenis, hokej na ledu, atletika in golf so privabljali veliko množico gledalcev.

Američane je s koncem dvajsetih let prizadela velika depresija. Zgodilo se je 29. oktobra 1929 in kasneje so ta dan poimenovali Črni torek. Trideseta leta so bila zatorej obeležena z ekonomskimi nemiri, kjer je večina ljudi izgubila službe, ali so bili vsaj v veliki finančni krizi. Šport je predstavljal ljudem uteho v vsakodnevnih težavah, četudi samo za nekaj ur. S športom so pozabili na težave. Nekateri menijo, da je velika depresija pripomogla k razvoju

športa. V krizi, ki so jo preživljali, so našli nove načine privabljanja gledalcev, odprla so se vrata privatnim investitorjem in drugim zunanjim faktorjem.

Velika depresija je bila v polnem zagonu, ko je predsedniško mesto prevzel Franklin D. Roosevelt, leta 1933. V svojih prvih stotih dneh je sklical Kongres. Uspelo jim je ratificirati petnajst novih aktov. Kasneje so jih poimenovali New Deal, s katerim so želeli rešiti krizo. Zahvaljujoč novim zakonom in programom ekonomija počasi počne beležiti napredek. Ob tem se ponovno prične vlagati v šport.

4.6 DRUGA SVETOVNA VOJNA

Hitro rastoča internacionalizacija novodobnega športa je bila pognana zaradi množične privlačnosti, še posebej zaradi sposobnosti utrjevanja skupnosti na lokalni in državni ravni. Vlada in politične elite so promovirale šport kot modernizacijo. Tekmovalni in dosežkovno orientiran šport pa je nudil sredstva vključevanja disciplinarnih norm in je zagotavljal fizično pripravljenost, ki je bila odlična podlaga za usposabljanje vojakov in dobro zdravstveno stanje delavcev. Zaradi orientiranosti k uspehu, so pričeli v ZDA zanemarjati barvo kože in so iskali le najboljše možne športnike, ki bi osvajali odličja za državo. Športne organizacije so skušale z globalnimi ambicijami ustvariti univerzalen okvir za šport, ki bi nudil univerzalna pravila in pogoje skozi čas in prostor. Tekmovanje je nudilo nedvoumne numerične rezultate v obliki točk, časa in razdalje. Ta univerzalnost in enotnost je omogočila in še omogoča športu, da nudi edinstvene objektivne in količinske rezultate za primerjavo nacionalne moči (Keys, 2013, str. 4).

Za vodilne je šport v Ameriki predstavljal isto možnost modernizacije in demokratizacije kot v politični, kulturni in komercialni sferi. Kot vodje v preostalih državah so tudi Američani oblikovali šport po dotedanjih vrednotah in idealih, ki so tako močno predstavljale ZDA, kapitalizem in demokracijo (Keys, 2013, str. 5). Zgoraj sem omenil Zieglerja, ki je izpostavljal točno to, državne smernice in politične norme so diktirale športne napredke in razvoj.

Politiki in državni uradniki so bili v večini športni navdušenci in so videli športne dogodke kot kulturno pokroviteljsko dolžnost in priložnost. Eden prvih dogodkov, na katerem so se lahko predstavili, je bila borba v boksu med Louisom in Schmelingom leta 1938 v New Yorku. O tem dvoboju sem več zapisal v nadaljevanju, saj je pomemben tako za ameriško zavest kot afroameriško enakopravnost. Predsednik Herbert Hoover je bil na primer prvi, ki je na tekmi baseballa vrgel začetni met. Športniki so uživali v neizmerni javni idolizaciji, njihovo javno naklonjenost pa so skušali politiki prenesti tudi nase. Tako sta na primer oba kandidata za predsednika 1936 javno spodbujala športnika Jessija Owensa, da bi si zagotovila glasove Afroameričanov (Keys, 2013, str. 41).

4.7 HLADNA VOJNA

V petdesetih in šestdesetih letih so se ZDA in njihova politika hitro in intenzivno odzivali na hladno vojno, vojaško ekspanzijo, vesoljsko tekmo in športne dosežke. Veliki premiki so bili opazni tudi na področju športnega usposabljanja in treninga na rekreacijski in tekmovalni ravni. Številni poizkusi ZDA, da bi razširili kvaliteto športnega sistema. Eden med njimi je športna vzgoja, ki so jo uvedli na državni ravni. Financirali so tudi vse več znanstvenih raziskav v namene izboljšanja športnih rezultatov. Ustanovili so celo organizacijo imenovano President's Council of Fitness, Sport and Nutrition (PCFSN) z lastnim proračunom. Poleg tega so preusmerili fokus iz posameznika na ekipna tekmovanja, pozornost pa so namenjali tudi manj popularnim in trenutno rezultatsko manj uspešnim športnim panogam. Naklonjenost in pozornost so pridobile tudi ženske športnice (Smolianov, Zakus & Gallo 2014).

5 BOKS

Zirin (2008) izpostavlja, da v kolikor obrnemo zgodovino na glavo in ne gledamo iz perspektive zmagovalcev in tistih, katerih besede so se ohranile, bomo priča drugačnim dejstvom. Istega mnenja so tudi drugi ljudje, kar je seveda povsem jasno, kot pravi pregovor "zgodovino pišejo zmagovalci". V tem kontekstu se popolnoma strinjam, zgodovina je pisana in poznamo dejstva, vsekakor pa ne vseh, da bi lahko trdili, da je to popolna resnica. Trdim, da se je v našem času to začelo prikazovati s premikom pogleda iz zgornjega sloja na nižji sloj. Znova se namreč lahko veliko naučimo od ljudi, ki so prispevali k temu, da je družba delovala.

Skoraj vsak dan časopisi, radio, televizija in ostali mediji v Ameriki poročajo o vsaj enem afroameriškem športniku. Pozornost, namenja črnim športnikom s strani množičnih medijev, je ogromna, kar je pogojeno tudi s številnimi mediji, ustanovljenimi s strani Afroameričanov. Mnogi novinarji gradijo kariero le na poročanju o slednjih, posebej iz sveta ameriškega nogometa, boksa in košarke. Elitni športniki črnih korenin so danes slavne osebe, spoštovani državljani, nekateri med njimi tudi heroji. Njihovi dosežki in športne aktivnosti oblikujejo njih, kot tudi oni s svojimi dejanji oblikujejo družbene smernice. Status, ki ga uživajo afroameriški športniki, je rezultat uspehov njihovih prednikov. Pionirji afroameriškega sodelovanja v športu imajo dolgo zgodovino. Prvi med njimi so namreč tekmovali že v 18. stoletju, vendar se bom osredotočil na boks in obdobje 20. in 21. stoletja (Krüger in Riordan, 1999, str. 150).

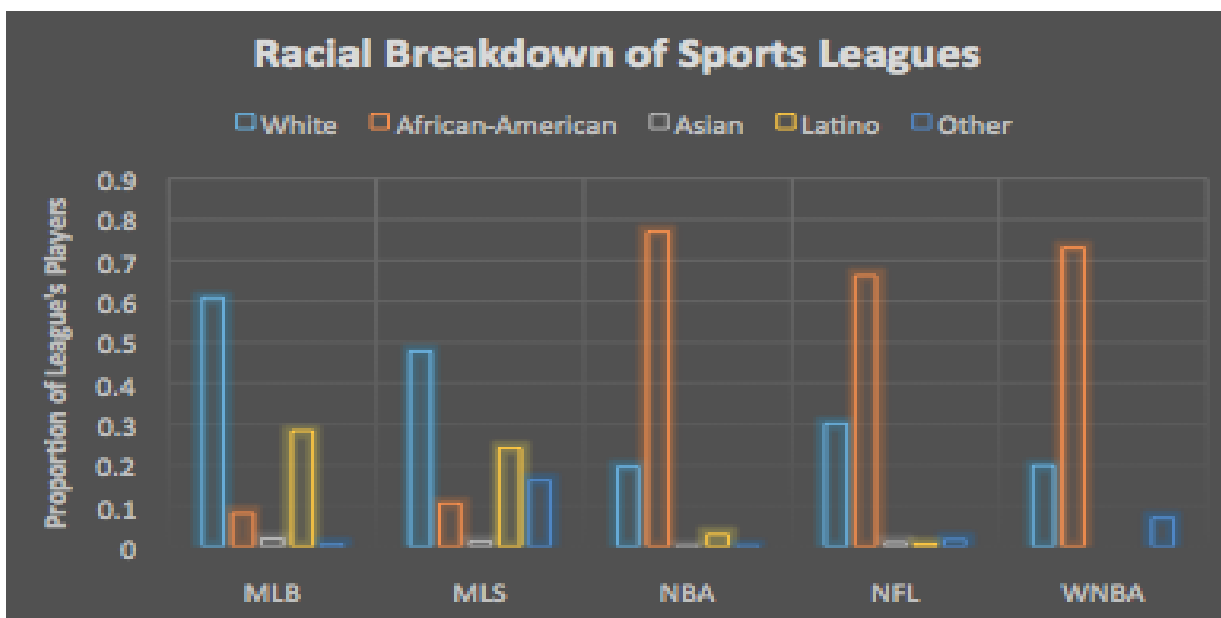
Sailes (2017) opisuje pojav črnih športnikov kot uspeh. Pravi, da so prišli, uspeli in izrinili mnoge belce iz moštev. Salles v mojem mnenju interpretira zadevo preveč splošno, belci so z Jim Crowm izrinjali črnce iz družbe in športa, medtem ko so črnici le izkoristili enakopravnost in možnosti, ki so sem jim ponujale. Zatorej je šport, kot menijo nekateri in tudi sam, odprl vrata Afroameričanom z novimi neposrednimi ali posrednimi priložnostmi za socialen razvoj. Farrel je zagovarjal idejo, da čeprav so mnoge univerze izkoriščale črnsko populacijo za športne dosežke, so lahko črnski športniki to obrnili tudi v svojo korist. Kot mnogi vpleteni v šport, je tudi on – kot gledalec – verjel in vedel, kaj lahko šport pomeni za razvoj skupnosti.

Navkljub temu so mnogi drugi, Edwards (1973, 1979), Coakley (1994), Eitzen in Sage (2013), Curry in Jiobu (1984) in Leonard (1993) nasprotovali tezi, da je šport lahek način za socialno integracijo Afroameričanov. Ne bi mogel nasprotovati tezi, da je šport lahek način za integracijo, vsekakor pa bi podal mnenje, da je bil tisti čas eden izmed najlažjih. Glede na dejstvo, da še niso imeli dolge volilne pravice, segregacijo šole in drugih okoliščin, ki so omejevale črnce, da bi se dokazovali na politični, akademski in poklicni ravni. Kot razlaga Oliver (1994), so sociokulturne variable, ki vplivajo na razvoj, integracijo in družbene vrednosti Afroameričanov kompleksne. Večina afroameriške kulture je izoblikovana iz diskriminatornih in rasističnih zatiranja s strani belcev. Posledično so moški afroameriške

skupnosti uvideli, da jim ne preostane veliko možnosti za preboj in iz tega vzroka so iskali možnosti za uspeh izven običajnih družbenih okvirjev (Oliver, 1994).

Sailes (2017) in Edwards (1973) še bolj poudarita, da je šport edino dovoljeno in dostopno izhodišče za uspeh v rasistični in zatiralski družbi. To je vzrok za številne udeležence v vseh športnih disciplinah, tako nekoč kot tudi danes, s prevladovanjem v košarki, ameriškem nogometu in baseballu.

Slika 2: Prikaz deleža Afroameričanov v najpopularnejših športih ZDA¹

Vir: DiversityInc (2014)

Njihov odpor proti rasizmu in vztrajno doseganje uspehov na športnih področjih ni le odraz številnosti, ampak se kaže tudi v spremembi, ki so se zgodile v športu. Mnogi sodobni Afroameričani so služili in služijo družbi kot vzorniki in s tem še dodatno spodbujajo mlade, da so aktivni na športnem področju (Sailes, 2017). Lažje se je poistovetiti z nekom, ki izhaja iz istih okoliščin kot ti, zato se bi strinjal s Sailesom, da je pomembno, da imaš predstavnika lastne rase in nacionalnosti v najvišjem tekmovanju kateregakoli športa. Lapschick (1982) trdi, da je črnska družina sedemkrat bolj nagnjena k temu, da otroka vzgoji v športnem duhu kot pa družina belcev.

V nadaljevanju bom prikazal razvoj boksa kot enega ključnih športnih disciplin, ki je izoblikoval afroameriško skupnost kot tudi ameriško miselnost glede participacije črncev v

¹ Slika 2 prikazuje delež udeležencev različnih etničnih skupin v najpopularnejših športih v ZDA. Stolpci so prikazani z različnimi barvami, vsaka izmed barv pripada določeni etnični skupini (modra – belci, oranžna – Afroameričani, siva – azijci, rumena – Latinoameričani in temno modra za vse preostale). Oznake pod stolpci prikazujejo posamezne športe, MLB – baseball, MLS – nogomet, NBA – košarka, NFL – ameriški nogomet in WNBA – ženska košarka.

športu. Dodatno bom opisal ključne zgodovinske dosežke nekaterih športnikov in omenil tiste, ki so najbolj pripomogli k ameriškemu duhu in ideologiji.

5.1 ZGODOVINA AFROAMERIČANOV V BOKSU

Športna disciplina, ki izstopa, je prav boks. Za izvajanje te discipline sta bila potrebna le dva posameznika, ki sta bila pripravljena na udarce. Za gledalce je bilo enostavno biti pristranski. V času suženjstva, zaradi dolgih delovni ur na plantažah, je sužnjem preostala le aktivnost, katero so lahko izvajali ponoči. Torej malo število potrebnih udeležencev, aktivnost, ki se lahko izvaja ponoči in za to ni bil potreben velik prostor.

Sužnji so se udeleževali različnih športnih disciplin. Najpogostejši šport med vsemi je bil prav boks. Bil je popularen šport v Angliji, od koder je prispel v ZDA z bogatimi otroki lastnikov plantaž. Sužnji, ki so pokazali talent za borbo, so bili nagrajeni, kajti njihovi lastniki so imeli možnost staviti na njih in tako so lahko zaslužili s svojimi sužnji na dodaten način (Rust in Rust, 1985). Najboljše med njimi so nagrajevali s posebnimi tretmaji, da bi se v naslednji borbi še toliko bolje izkazali. V nekaterih primerih so najboljšemu med vsemi podelili svobodo. Eden takšnih je bil Tom Molineaux.

V zgodovino zapisan Molineaux je bil prvi izmed sužnjev na plantaži v Richmondu, ki mu je uspelo z boksanjem izboriti si svobodo. Tako kot njegov oče je bil tudi sam izjemen boksar. V eni izmed njegovih številnih borb je njegov lastnik stavil \$100 000 in mu ponudil svobodo ob morebitni zmagi. Lastnik je z borbo zaslužil denar, Molineaux pa svojo svobodo. Nato je odšel v Anglijo, kjer je bil šport bolj naklonjen manjšinam in borbam s finančnimi nagradami za zmagovalce (Rust in Rust, 1985; Chalk, 1975).

Bill Richmond je bil po mnenju Rusta in Rusta (1985) ter Chalka (1975) prvi Afroameričan, ki se je profesionalno ukvarjal z boksom in si s tem služil kruh. Rojen je bil v New Yorku, svoboden. Njegove sposobnosti je opazilo nekaj angleških mornarjev, ki so ga po revolucionarni vojni odpeljali v Anglijo.

Kljub temu da so bili izjemni boksarji, se črnci še sto let po borbi Molineaux proti Cribbu niso imeli pravice potegovati za naslov prvaka težke kategorije. Ameriški šport, ki je zaznamoval 19. stoletje, je bil boks. Rasno vprašanje je bilo prehudo breme za Ameriko, da bi lahko sploh razmišljali, kdo se lahko poteguje za naslov prvaka. Naslov je bil tako prestižen, da so celo prvaki ostalih celin prihajali v ZDA, kjer so želeli doseči slavo in zaslužek z borbami (Krüger in Riordan, 1999, str. 151).

Začetek 20. stoletja ni bil nič drugačen kot prejšnje stoletje. Ljudje so se ločevali po barvi kože, ne samo na ulicah, že ob rojstvu so bili rojeni v različnih delih bolnice, tudi ob smrti so jih ločevali, posamezne rase so imele svoje dele pokopališča. Institucija športa je delovala v interesu bele prevlade in s tem dovoljevala sodelovanje na najvišjih nivojih le beli populaciji. Dotedanji prvaki težke kategorije v boksom so se izogibali borbam z Afroameričani iz dveh

razlogov: da ohranijo status superiorne rase, ter da si s porazom ne bi nakopali osebne sramote.

Jack Johnson je bil takratni prvak težke kategorije afroameriškega tekmovanja. Želel si je izboriti naslov svetovnega prvaka, kar je pomenilo, da bi moral zmagati v borbi z nosilcem naslova, belcem. Vsi belski prvaki do Tommyja Burnsa so mu odrekli pravico izziva. Zaradi vztrajnosti Johnsona, ki mu je sledil po celem svetu, je Burns klonil in se dogovoril za borbo v Avstraliji leta 1908. V sami borbi se je Johnson poigral, zasmehoval in dobival krog za krogom. Borbo so moške v modrem prekinil v štirinajstem krogu. S tem je postal svetovni prvak težke kategorije, toda mediji v ZDA so ta uspeh zanemarili in trdili, da nikoli ne bo v istem rangu kot beli prvaki: Sullivan, Corbett in Jeffries (Runstedtler, 2013).

Z vztrajanjem novinarja Jacka Londona se je Jeffries vrnil iz pokoja, da bi povrnil slavo beli rasi in znova dokazal superiornost. V primerjavi z borbo Burns vs. Johnson je ta pritegnila večjo pozornost medijev. Kar sto različnih dopisnikov iz ZDA, Evrope in Avstralije ter kar 20 000 navijačev si je ogledalo ta spektakel. Mnogi so pričakovali lahkotno zmago Jeffriesa. Njegove sposobnosti so bile znane; disciplina in tehnika, vse, česar naj Johnson ne bi premogel. Njega so opisovali kot ležernega borca, impulzivnega in otročjega. Še pred borbo je Jeffries napovedal, da bo branil renome belih boksarjev, da bo naredil vse za zmago in ne bo razblinil pričakovanj navijačev. Po koncu bitke je novinar London zapisal: "Še enkrat je dokazal, da je zmožen zmagati vsakogar, tudi največjega med vsemi." Borbo je dobil Johnson, ki je celo nekajkrat spravil nasprotnika na tla.

Na krilih zmage je zaživelo tudi družbeno življenje Afroameričanov, ki so bili mnenja, da se je porušil zid med njimi in belci. Prepričani so bili, da se je ideološki rasizem končal. Čeprav bi pričakovali, da bo celotno črnsko prebivalstvo slavilo dan, ko je eden izmed njih postal prvak težke kategorije, temu ni bilo tako. Posledice so bile velike. Bela skupnost se je trudila, da bi preprečila slavje in parade. Predvajanje zgodovinske zmage je bilo prepovedano in mnogi so bili zaradi te zmage ob službo.

Kmalu po Johnsonu se je pojavil nov borec z imenom Joe Louis, ki je bil v socialnih pogledih popolno nasprotje Johnsonu. S primernim vedenjem v javnosti in z uspehi si je izboril naklonjenost tudi bele populacije. V nadaljevanju bom prikazal njun odnos do rasizma in odnos družbe do njunega vedenja.

5.2 JACK JOHNSON

Jack Johnson je bil izjemen boksar, z izjemno statistiko 56 zmag, od tega 36 predčasno in pa 11 porazov od tega 6 predčasno, s tem, da je 5 porazov dodal na koncu kariere v starosti 40 let. Najpomembnejša borba je bila leta 1908, ne samo zanj vendar za celotno populacijo Afroameričanov v ZDA. Dobil je možnost za naslov svetovnega prvaka v težki kategoriji, njegov nasprotnik je bil belec Tommy Burns, borba se je odvijala v Avstraliji. Bila je prva bitka izmed mnogih, kjer je Johnson želel skozi boks dokazati svoje vsaj enakovredne sposobnosti, če ne tudi superiorne, znotraj ringa (Runstedtler, 2013).

V svojem času je veljal za najpopularnejšo in najbolj poznano osebo afroameriških korenin na globalni ravni. Zavedal se je svojega položaja in je s svojimi zmagami kljuboval belski populaciji. Še prede je osvojil naslov svetovnega prvaka v težki kategoriji 1908, se je boril v državah kot so Anglija in Avstralija. Javno je nasprotoval segregaciji in podajal svojo podporo ukinitvi. Čeprav je bil oseba, ki je doprinesla k javnemu zavedanju na globalni ravni, je z vedenjem v javnosti onemogočal napredek, ki bi bil mogoč, če bi se vedel družbeno sprejemljivo (Runstedtler, 2013). Kot opisuje Runstedtler, Amerika tisti čas ni bila pripravljena na kljubovanje, potrebovala je nekoga, ki bi lahko bil ponižen v družbi, ne glede na dominanco v ringu. Verjamem, da Afroameričani niso bili pripravljene na takšno osebo. V mojem mnenju je to bil šok za družbo, tako belske kot tudi afroameriške skupnosti. Kot vemo iz zgodovine, so stvari eskalirale v napačni smeri, namesto desegregacije je Johnson požel strah v belski skupnosti. Sklenili so, da ne bodo več dovolili črncem možnosti za naslov svetovnega prvaka, tako je tudi bilo vse do 30. let dvajsetega stoletja.

Jack Johnson se je dobro zavedal lastnega doprinosa k športu kot tudi k družbenem napredku. Leta 1927 v starosti 49 se je dokončno upokojil in spregovoril o lastnih dosežkih. Kot pravi, je bil presenečen nad dejstvom, kadar pomisli, da ni bilo veliko ljudi pred njim, ki so živeli bolj raznoliko in intenzivno življenje kot on. Johnsonova podoba, ki je bila ključna za Afroameričane na začetku 20. stoletja je počasi bledela s pojavom novih športnikov, kot je bil Louis in pod težo posledic prve in druge svetovne vojne (Runstedler, 2012).

Afroameričani in Amerika nasploh tisti čas ni potrebovala le izjemnega črnega športnika, ki lahko za naslov prvaka premaga belca, potrebovala je črnca, ki lahko dokaže svojo atletske sposobnosti v borbi kot tudi primerno vedenje izven nje. Percepcija tistega časa o Afroameričanih je bila, da so manj vredni, da niso sposobni integracije, kar jim je Johnson kot največji predstavnik rase potrdil. Imel je odnose z belkami, prirejal je zabave, vodil je kljubovalno življenje. Posledično so ga leta 1913 obsodili na podlagi Mann Acta za trgovanjem z ljudmi, vendar je pobegnil v Evropo, nakar se je 1920 vrnil v ZDA in se predal oblastem. Mnenja sem, da v kolikor bi že takrat prilagodili rasni odnos v ZDA, bi lahko bil to ključen mejnik v razvoju države.

Navkljub njegovim mnogim uspehom, ki geografsko sedajo daleč izven meja ZDA, je po mnenju zgodovinarjev in navdušencev boksa po mnogih bitkah proti Jim Crow zakonom in družbenemu odnosu v ZDA (Runstedler, 2012). Leta 1915, ko je izgubil naslov svetovnega prvaka proti Jessiju Willardu, se je belska populacija odločno zavzela za izbris vseh spominov na njegovo nadvlado v boksu in bila odločena, da ne bodo dopustili, da bo prvak kdo drug kot belec.

S športno upokojitvijo se je umaknil iz javnega življenja. Njegovo ime se tudi ni veliko omenjalo v medijih vse do začetka 60-tih let. To je bil čas, kjer se je ustanovila stranka Črni panterji, ki je imela radikalnejše poglede na dogajanje povezano z Afroameričani.

Ustanovitelja sta bila Bobby Seale in Huey Newton. To je bila stranka, ki jo je direktor FBI razglasil za največjo nevarnost za državno varnost (The Washington Post, 1969).

Kot pravi Runstedtlerjeva (2013), so Johnsonove številne bitke proti belski nadvladi po celotnem svetu pripomogle ustvariti rdečo nit za zgodovini rasnega vprašanja, spola in vladanja v začetku 20. stoletja. Vedno je bil zavzet obiskati prostore, kjer bi lahko apliciral svoje borilne veščine za dobro rasnega vprašanja. Kot je ugotovil, in mnogi drugi ne glede na takratne izboljšave ekonomije, infrastrukture in drugih področij, nikoli niso mogli pobegniti vprašanju barve kože. Mnogi trdijo, da bi lahko storil mnogo več za Afroameričane tistega časa, vendar se ne bi strinjal, rojen je bil v času, kjer je bilo kljubovanje glavna motivacija in zaradi tega ni mogel biti drugačen kot je bil.

5.3 JOE LOUIS

Segregacija v boksu je trajala do 30. let prejšnjega stoletja, v času, ko se je pojavil Joe Louis, ki je bil nekaj let kasneje tudi okronan kot svetovni prvak težke kategorije. Nesporno je, da so Afroameričani imeli borce, ki so bili sposobni prevzeti prestol, pomembnejši od tega je bil način, kako bodo prezrcalili uspeh v družbeno sfero.

Louis se je pojavil kot oseba, ki lahko nosi breme Afroameričanov, bil je to čas velike gospodarske neuravnovešenosti. Postal je simbol upora in udarna sila, ki je imela moč povrniti slavo temu športu. Velika Depresija je prizadele vse ravni Amerike, tako tudi šport, glavnih prizorišč, kot so Madison Square Garden, ni bilo več moč napolniti.

Sčasoma je sprejel vlogo ponižnega, ubogljivega, družinskega človeka, celo njegov vzdevek "brown bomber" je odvrčal ljudi, da bi pomislili na ponovno črnsko nadlogo v obliki bokserja. S pomočjo svojih menedžerjev kot navaja (Sammons, 1990), mu je uspelo ustvariti osebno, ki je bila popolno nasprotje njegovemu predhodniku Johnsonu. Louis je bil izreden državljan, sledil je družbenim normam, z izjavami ni vznemirjal belske populacije in pa, kar je spravilo Johnsona v zapor, ni se spuščal v razmerja z belkami. Louis ni imel lahke poti do slave, toleranca naproti črncem je bila še vedno zanemarljiva, a z načinom, kako se je vedel, je počasi dosegal novo percepcijo pri belcih. Bil je zgled vsem črncem in eden prvih, ki je dosegel spoštovanje in enakovreden odnos.

Tako kot Johnson je imel Louis izredno statistiko v boksu, od 69-ih borb je zmagal kar v 66-ih, v katerih je dosegel 52 predčasno. Rojen 1914 kot Joe Louis Barrow, v revni družini s sedmerimi brati in sestrami. Zaključil je le 6 razredov osnovne šole, kmalu za tem je postal ulični mišičnjak, s pomočjo prijatelja je odkril boks, v katerega se je zaljubil in mu posvetil svoj čas.

Kariero je pričel kot 17 letnik leta 1932, kjer je zaradi svoje nepismenosti napisal svoje ime tako veliko, da ni bilo prostora za priimek in ostal je znan kot Joe Louis. V prvi borbi je izgubil proti bodočemu olimpijskemu prvaku, vendarle je po tem porazu nakopičil številne zmage in

si zagotovil naslov prvaka klubskega tekmovanja v Detroitu. S tem se je pričela njegova kariera, čeprav na začetku le amaterska. Leta 1934 je imel prvi profesionalni boj, tri leta kasneje pa je osvojil naslov svetovnega prvaka v težki kategoriji in uspel obdržati titulo vsega 12 let. Svojo športno kariero je zaključil leta 1951 po porazu z Rockyjem Marciano (Nagler, 1972).

V letih druge svetovne vojne je z zbranim denarjem iz predstavitvenih borb prispeval okoli \$90.000, poleg finančne pomoči se je tudi sam prostovoljno vpisal v vojsko (Gibson, str. 234., 2005). Njegov vpis v vojsko so celo posneli in predvajali širom države. Ameriška vojska je ugotovila, da njegovi nastopi, eksibicijske borbe in sama navzočnost lahko pripomoreta več k razpoloženju vojakov, kot pa če bi ga poslali v bitko. V času Druge svetovne vojne je prepotoval več kot 30.000 km in imel 96 borb, pred več kot skupno 2 milijona vojakov (National Museum of the U.S. Air Forces, 2012).

Bil je glavni medijski predstavnik, ki je pozival sorojake Afroameričane, naj se pridružijo v vojni, čeprav je obstajala segregacija tudi znotraj vojaških enot. Mnogi so ga spraševali, zakaj zagovarja in poziva sorojake v segregirano okolje. Odgovoril je, da veliko stvari ni dobrih v Ameriki, vendar Hitler ni tisti, ki bo spremenil okoliščine. Bizarno je, da je bilo potrebno večje zlo, da so v Ameriki vsaj za trenutek pozabili na rasizem in druge diskriminatorne oblike obnašanja znotraj države.

Borba, ki je spremenila zgodovino in način dojemanja Afroameričanov v ZDA, je bila povratna borba med Louisom in Schemlingom. Za lažje razumevanje moram omeniti prvo borbo, ki se je odvila leta 1936 v New Yorku na znanem Yankee Stadionu v Bronxu. Večina Američanov je v tej borbi navijala za belca, čeprav je bil Nemeč, druge izbire tudi niso imeli, saj bi v nasprotnem primeru morali navijati za črnca. Borbo je dobil Schmeling, s čimer se je sprožila verižna reakcija v politični sferi. Takratni premier države Adolf Hitler je v domovini srčno in bučno sprejel Schemelina, v času ko se je antisemitska in proarijska propaganda stopnjevala v Nemčiji. Čeprav ZDA in Nemčija nista bili v slabih političnih odnosih, so ljudje pričeli skeptično gledati na razvoj te ideologije. V nekaj letih je Nemčija postala nacistična in napetosti v svetu so postale velike, s tem pa tudi odnosi s preostalimi državami.

Povratna borba med Joejem Louisom in Maxom Schmelingom se je odvijala v povsem drugačnih okoliščinah, čeprav znova na istem prizorišču v New Yorku. Tokrat je bilo povsem jasno, da se borita dve osebi, ki predstavljata državo in ne raso (Sammons, 1990). S tem so Američani podprli svojega Louisa, ne glede na njegovo barvo kože. In to je mejnik, kar se prej ni zgodilo, da je Afroameričan lahko užival podporo belcev. Mnenja sem, da je bil to dogodek, ki je prinesel izhodiščno točko za razvoj in napredek družbe v ZDA. Mogoče bi tudi drugi športniki lahko dosegli napredek, če bi bili rojeni v času Louisa. Druga svetovna vojna je ena največjih napak v človeštvu, a vseeno je prinesla pozitivne reakcije na mnogih področjih, kot na primer v odnosu do črncev ponekod v ZDA. Če ne drugega, so s mnogimi tekmovanji

dobili priložnost izboriti medaljo za državo in s tem s tem postaviti neomajne temelje in zgodovino, ki se ne da izbrisati.

Louis je v svoji karieri, med leti 1937 in 1949, 25-krat obranil naslov prvaka, s tem je postavil tudi rekord najdaljšega obdobja, ko je profesionalen borec zadržal naslov v kateri koli kategoriji (East Side Boxing, 2009). Kot zanimivost, znan je tudi po svoji znameniti izjavi "He can run, but he can't hide". Nagrajen je bil tudi s številnimi nagradami za borca leta ali za udeleženca borbe leta, 2005 je prejel že pokojni Louis največjo možno nagrado s strani International Boxing Research Organization za največjega borca vseh časov v teški kategoriji, mnoge druge revije in televizije so ga prav tako proglašale za enega izmed najboljših vseh časov. Priznanja so se kopičila tudi izven ringa, imenovali so ga za enega izmed 100 najvplivnejših Afroameričanov, Detroit je po njem poimenoval svoj stadion, kjer se igrajo tekme ameriškega nogometa (Winnipeg Blue Bombers Official Site, 2009). Jimmy Cannon, športni pisec New York Posta, je za Joeja Louisa izjavil "Ja, Louis je zaslužen za svojo raso, človeško raso".

5.4 CASSIUS CLAY/MUHAMMAD ALI

Pred letom 1964 se je zdelo kot je vse, kar je Cassius Clay naredil, sovpadalo z moralnimi vrednotami belske skupnosti. Njegove ambicije so bile jasne, želel si je naslov svetovnega prvaka in premoženje, bil je postaven, visok mladenič z dobro retoriko. Po borbi s Sonnyjem Listnom je bil na tiskovni konferenci prvič soočen z vprašanji o veroizpovedi in njegovih moralnih načelih, kjer je izjavil, da je musliman in da se zaveda, da ima popolno svobodo postati in biti, kar si on želi (Hauser, 1991).

Muhammad Ali je bil rojen kot Cassius Marcellus Clay Jr. leta 1942 in Louisvillu Kentucky. V boks ga je vpeljal policist in trener boksa Joe E. Martin, kateremu se je pritožil, da bo pokazal tistemu, ki mu je ukradel kolo. Dodatno ga je spodbudilo gledanje amaterskih dvobojev na televiziji, vseč mu je bila ideja, da se bori za slavo, prestiž in naklonjenost (Elmo, 2006). Svoj boksarski debi je imel leta 1954 proti amaterskemu bokserju Ronniejem O'Keefu, ter zmagal po sodniški odločitvi. Kariero je nadaljeval z mnogimi zmagami, osvojil je mnoga prvenstva, med drugimi tudi zlato medaljo na Olimpijskih igrah v Rimu 1960. Naslov svetovnega prvaka si je prilastil, kot že omenjeno, leta 1964 proti Sonnyju Listnu v Miamiu.

Prelomnica v Alijevi karieri se je zgodila leta 1966, ko je nasprotoval vpoklicu v Vietnamsko vojno. Sistematično so mu odrekli licenco, s tem mu ni bilo dovoljeno boriti se v vseh zveznih državah, na koncu so mu zasegli še potni list. Rezultat tega je bil, da se ni boril od marca 1967 do oktobra 1970, vse dokler ni dosegel zmage po ustavni poti na sodišču, kjer so leta 1971 preklicali prepoved borb. V času neaktivnosti je potoval po ZDA ter s pridobljeno naklonjenostjo zaradi nasprotovanja Vietnamski vojni javno nastopal na univerzah in kritiziral državne odločitve in spodbujal afroameriške skupnosti (Gorn, 1995).

Cassius Clay – Muhammad Ali je eno največjih športnih imen v zgodovini Amerike. Mnogi menijo, da je bil blagoslov za šport, poleg tega je bil zgovoren, neposreden, atraktiven in za medije odlična in vedno dobrodošla tema. Bil je junak celotne populacije, vse dokler ni dva dni po osvojitvi naslova svetovnega prvaka v težki kategoriji priznal, da se je pridružil Nation of Islam, verski skupnosti pod vodstvom Elijaha Muhammada. Še bolj je razdražil Američane z izjavo, da ne bo več nosil svojega suženjskega imena, ter da se bo od takrat naprej imenoval Cassius X. Kasneje se je preimenoval v Muhammada Alija.

Prvič je bil soočen z islamsko skupnostjo leta 1959 v Chicagu, mnoga leta je obiskoval govore in to skrival pred javnostjo. Leta 1962 je spoznal Malcoma X-a, ki je kmalu postal njegov duhovni in politični mentor (Mitchell, 2016). Prijateljstvo z Malcomom je pri Aliju, po mojem mnenju, spodbudilo ozaveščenost o Afroameričanih, ter mu vlilo pogum za javno nastopanje proti državni ureditvi. Politične agende so bile močne, posamezniki so se s pomočjo vere združevali, med njimi je žele biti tudi Cassius, vendar so mu pred naslovom prvaka to odrekli. Z zmago so se stvari spremenile, Cassius je uradno postal musliman in se preimenoval v Muhammada Alija. To je še en izmed primerov, kjer vidimo, kako je športnik izkoristil svoje športne dosežke za doseganje lastnih iniciativ, ter kako so v drugi izkoristili njega za širitev lastne ideologije.

Politično stališče, povzročeno in podkrepljeno z zagovarjanjem pridig Elijaha Muhammada in enega najslavnejših govornikov tistega časa, ki je bil prav tako pripadnik Malcom X, privede do tega, da se je Alijev vojni status iz 1-Y² (nekvalificiran za služenje vojnega roka) spremeni v 1-A³ (Gorn, 1995). Kmalu za tem je oznanil, da ne bo sodeloval v vojni in zaprosil za oprostitev zaradi verskih razlogov. Njegovo prošnjo so zavrnili. Prav tako so mu odvzeli profesionalno licenco (Hauser, 1991). Muhammad Ali je bil aktiven v času, ko so Afroameričani pričeli dobivati na glas, s paradami in sposobnimi govorniki, kot je bil Malcom X. Izpostavil sem ga, ker sem mnenja, da se je rasni fanatizem preusmeril na odnos do preostalih ver in političnih stališč, kot je vojna.

Čas, v katerem je Muhammad Ali zaslovel, je bil čas velikih sprememb v ZDA. V Ameriki smo bili priča številnim gibanjem, med najpomembnejšimi, je Civil Rights Movement za pravice afroameriških državljanov. Ti so na primer zahtevali končanje diskriminacije, dodelitev volilne pravice, zaposlitvene možnosti za vse in drugo. Aktivisti niso bili le znani športniki, med pomembnimi so bili Malcom X, Martin Luther King, ter drugi, ki so spodbudili reakcijo množic. Rosa Parks, ki ni želela sedeti v zadnjem delu avtobusa, Emmet Till, ki so ga umorili zaradi verbalne naklonjenosti belki. Po mojem mnenju je bil to čas, ko so se premikale meje možnega in so nastajali novi mejniki, posamezniki so s svojimi iniciativami poskrbeli, da množica ni mogla ostati neopredeljena.

² 1-Y, vojaški status, ki opredeljuje, da vojak nasprotuje vpoklicu, vendar je opravil vse potrebne obveznosti.

³ 1-A, vojaški status, ki opredeljuje posameznika pripravljenega za služenje vojnega roka

Mnogi so nasprotovali Alijevim stališčem in ideologijam, a sčasoma si je povrnil naklonjenost. Vedno več posameznikov je spoštovalo dejstvo, da je treba braniti svoja stališča ne glede na okoliščine. Postavil je pomemben mejnik v zgodovini in omogočil mlajšim generacijam, da so se zoperstavile državni avtoriteti, če niso verjeli v njihove ideale. Mnenja sem, da je pomembno, ne samo za Ameriko temveč za celoten svet, da imamo takšne posameznike, na podlagi katerih lahko temeljijo naši zagovori, kadar je tema delikatna in nasprotna trenutnim ideologijam. Mnogim generacijam je omogočil, da so, prav tako kot on, zagovarjali svoje stališče, s predpostavko, da ne bodo škodovali drugim.

6 PREVERITEV HIPOTEZ

Za namen izdelave diplomskega dela smo si zastavili tri hipoteze, ki jih bomo v tem poglavju potrdili ali ovrgli.

Hipoteza 1: Udejstvovanje Afroameričanov v športu je pripomoglo k njihovi integraciji v ameriško družbo zaradi uspeha, ki so ga omogočili celotni populaciji.

Hipotezo lahko v veliki meri potrdimo. Kot smo predhodno že omenili, je bilo udejstvovanje Afroameričanov v športu pogojeno s političnim dogajanjem v tistem času. Čeprav so po koncu suženjstva zaradi uspehov posameznikov pričeli s segregacijo in prepovedjo udejstvovanja za potomce sužnjev, je sledilo obdobje, kjer so s ponovnimi dosežki športnikov uspeli premostiti diskriminacijo. Poudarimo, da vpletenost Afroameričanov v šport zelo vpliva na družbeno razumevanje njihovega statusa. Gre za to, da s športom dosežejo novo razumevanje pri belcih, da se ne razlikujejo od njih, razen v barvi kože. Skozi šport dokažejo svojo enakovrednost, ki drugače ni bila možna. V javnosti so veljali za manj vredno raso, brez političnih, družbenih in poklicnih pravic. Šport je bil prostor, kjer so lahko dosegli vse, kar jim je bilo drugje onemogočeno.

Hipoteza 2: Rasno vprašanje je mogoče odpraviti s športnimi uspehi določenih posameznikov znotraj zatiranih manjšin.

Hipotezo lahko deloma potrdimo. Omenil sem socialna, politična in druga gibanja ter posamezne organizacije, ki so to počele. Šport ali posamezni športnik je imel moč, da je s svojimi športnimi uspehi usmeril žaromet nase, s tem pa je imel možnost izpostaviti določeno problematiko, v katero je verjel ali mislil, da jo je potrebno izpostaviti. Ampak to je tudi vse, kar je posameznik v takratnem času naredil, bil je le prva domina; pomembno je bilo, kako so to izkoristile določene specializirane organizacije, ki so se borile za te pravice. Napredek v ZDA je počasen, morda se rezultati niso opazili takoj, vendar je vsekakor prišlo do velikih sprememb, kot na primer, ni bilo več suženjstva, vsi dobijo pravico do šolanja in drugo. Uspeh v športu je delikatne narave, če obstaja zmagovalec, mora obstajati poraženec. Boks je v času po suženjstvu veliko pripomogel afroameriški skupnosti, kasneje s pojavom Johnsona, ki se ni vedel družbi primerno in s tem se tudi njegovi športni podvigi kažejo v negativnih posledicah. Medtem ko je nekaj desetletij kasneje boksar Louis s svojimi zmagami prinesel ljudem zadovoljstvo in harmonijo, naj si bo to črnske ali belske skupnosti. Tretji študij primera Muhammad Ali prikazuje, da uspehi in zmage niso dovolj za doprinos družbenem sprejetju, v kolikor se ideologije posameznika razlikujejo od ideologije družbe.

Hipoteza 3: Za integracijo in sprejem v ameriško družbo so Afroameričani morali zadovoljiti vse družbene smernice belske populacije.

To hipotezo lahko z vso gotovostjo potrdimo. Nemalo zgodovinarjev je potrdilo, kot lahko tudi mi, da je potrebno uravnotežiti in zadovoljiti vse družbene norme, da bi te družba lahko sprejela. Pomembno je tudi vedeti, kdo tvori družbo. In vse od kolonialnih časov so v ZDA to vedno bile belske rase, prednjačili so ljudje anglosaškega porekla. Ljudje smo bitja navade in težko jih spreminjamo, to odražata tudi ameriška družba in njena zgodovina. Poglavitne razloge za nezmožnost homogene družbe vidimo v človekovi percepciji oziroma v stereotipih, ki se jim niso bili pripravljeni odreči. Amerika je bila do prve in druge svetovne vojne vase zaprta skupnost, vsa politika je bila usmerjena le na dogajanje znotraj meja, s svetovno vojno so se meje možnega premaknile, s tem pa tudi percepcija, kaj so pravilne družbene vrednosti. Nastopil je čas, kjer se je pojavilo nekaj posameznikov, odličnih v svojih disciplinah, med njimi Joe Louis, ki je z odličnim in ponižnim vedenjem, ter vrhunskim boksom pripravil ljudi, da so pozabili na rasno dilemo. Mnenja sem, da so različni faktorji vplivali na možnost preboja Afroameričanov v družbi in doseganja enakopravnosti, ki pa je še danes pod vprašajem. Afroameričani niso edina etnična skupina, ki se mora prilagajati družbenim smernicam, to velja za vse skupine. V ZDA so bile družbene smernice oblikovane s strani belcev. Torej, ko se spopadamo z vprašanjem družbenega ugajanja, to velja za vse posameznike ali skupine, ki tvorijo neko družbo. Kot ključne dejavnike bi izpostavil politično ideologijo, posameznikovo zavest in čas v razvoju.

7 ZAKLJUČEK

Ključna ugotovitev diplomskega dela je dokaz, da so si Afroameričani s pomočjo športa omogočili lažji družbeni prehod iz zatirane rase v enakovredno. Rasno vprašanje je del ameriške družbe vse od začetkov suženjstva, gre za dejstvo, s katerim so se Afroameričani borili skozi zgodovino in še danes ni popolnoma razrešeno. Zgodovina in teorija potrjujeta dano dejstvo, ki smo ga dodatno podkrepili s študiji primerov o dani tematiki. Večina primerov dokazuje, da je šport na sploh, in ne samo boks, pripomogel k bolj liberalnemu in enakovrednemu načinu razmišljanja. Vzroki rasnega vprašanja so del ameriške mentalitete, z 250 leti represivnega in netolerantnega obnašanja. Ravno zaradi dolgotrajnosti diskriminatornega obnašanja in kratkotrajnosti, v kateri imajo Afroameričani enake pravice, še vedno prihaja do trenj in nesporazumov.

Družbene vrednote se ustvarjajo s posamezniki znotraj nje, vendar v kolikor nimajo vsi pravice izražati svojega mnenja, družba ne more biti harmonična. Belci so zatrjevali, da so sužnji in njihovi potomci manjvredni in niso primerni za belsko družbo, istočasno so jim prepovedovali izobrazbo, primerno zdravstveno nego, zaposlitev in mnoge druge aspekte življenja, ki so potrebni za integracijo. V takšni družbi se zatirana skupnost opre na vse preostale načine, kjer se lahko počutijo enakovredni. V primeru ZDA je bila to rekreacija, ki je kasneje prerastla v profesionalne športne panoge. Sužnji so pričeli spretno izkoriščati naklonjenost belcev zabavi in športu. Družbeni fenomen športnih stav in hazarderstvo sta odprli vrata mnogim, ki prej ne bi imeli velike možnosti za dostojno življenje.

Razvoj družbe neposredno vpliva na razvoj družbenih norm, ki se institucionalizirajo skozi politiko oziroma državne organe. Šport je pogojen z družbenimi normami. Sprva je bil šport brez rasnih, spolnih in drugih predsodkov, tako kot je bila urejena tudi družba, kasneje pa se z "razvojem" družbe spremenijo vrednote, ki so bile neposredno aplicirane na dožemanje športa kot mehanizma za družbeno razvedrilo. V Združenih državah Amerike je bilo to pogojeno z rasno diskriminacijo in tako kmalu po najzgodnejšem razvoju športnih disciplin pride tudi do prepovedi udeležbe za sužnje iz Afrike in vse njihove potomce. Določeni posamezniki so premikali meje mogočega in dovoljenega. S svojimi uspehi so navduševali belo populacijo, čeprav je bilo vse to le za njihovo zabavo. Nastopajoči temnopolti športniki še vedno niso imeli istih pravic kot belci.

Boks je bil eden izmed neštetihi možnosti, kjer so lahko Afroameričani prikazali svoje sposobnosti in jih obrnili v lasten prid. Čeprav se je pričelo kot zabava in športna oblika na plantažah, so hitro ugotovili, da je moč s tem zabavati belce in preko teh občutkov ustvariti nov način razmišljanja o sami rasi. Prav gotovo je treba tudi omeniti, da so posledice, ki so jih ustvarile vojne, tiste, ki so omogočile manjšinam in zatiranim skupnostim boj za enakopravnost na domačih tleh. Pred tem so bile državne smernice določene le znotraj državnih meja, brez možnosti vpliva zunanjega sveta. Z mednarodnimi odnosi in pojavom

medijev so se politično obarvane teme hitro širile od ust do ust in nekaterih stvari ni bilo več mogoče zanemarjati. Pričeli so se ustanavljati razni odbori, združbe in unije, ki naj bi pomagale pri reševanju rasnih, spolnih, ekonomskih in verskih vprašanj na globalni ravni. Večjo moč kot institucionalno oblikovane družbe pa so imeli shodi, upori in protesti, ki so izhajali iz človekovega pogleda na družbo in deljenje mnenj z isto mislečimi. Mnogi zakoni so se prav zaradi številčnosti ljudi, ki so se zbirali in zagovarjali isto stališče, ukinili, kot na primer "Jim Crowv" zakon, ki je onemogočal socialne kontakte na javnih mestih med belci in črnici v ZDA.

Poleg športnikov je ključno vlogo pri desegregaciji igrala NAACP – National Association for the Advancement of Colored People. Pomembno dejstvo je, da so bili ustanovitelji združenja v New Yorku tako Afroameričani kot tudi belci. Imeli so stroga pravila, ki so jih dosegali le z doslednim upoštevanjem Ustave ZDA in preko zakonodajnih teles (Loevy, 1997). Mnenja sem, da so se odločili za pravičen pristop, in sicer dosledno preko zakona in z odnosi znotraj organizacije, ki prikazujejo možno harmonijo, ki jo želijo doseči izven organizacije.

Čeprav živimo v času, kjer so v ospredju družbeni razvoj in tehnološke novosti, se rasni odnosi, ki so se vzpostavili v preteklosti, še niso izničili. Vedno več organizacij se vzpostavlja prav za boj proti rasni raznolikosti. Med bolj znanimi trenutno v ZDA je "Black Lives Matter", ki se zavzema za enakost odnosa do Afroameričanov v državi. Zaradi socialnih medijev je tudi najmanjšim zadevam omogočena velika podpora, še posebej v kolikor je možno organizacijo pritegniti kakšno športno ali televizijsko zvezdo.

Vprašanje, ki sem si ga skozi raziskavo in pisanje diplomske naloge zastavlja, in nisem mogel dobiti odgovora, je, ali obstaja način, da bi ljudje živeli v harmoniji, kjer ni pomembna spolna, rasna, verska, politična ali katerakoli druga usmeritev. Ljudje smo rezultat družbene zgodovine, naši socialni odnosi temeljijo na vzgoji in družbi, v kateri smo odrastli. Ali je možno umakniti okvirje, v katerih živimo?

Igra ni ključna sestavina športa, ključni so ljudje. Skozi zgodovino so se šport in ostali popoldanski hobiji izkazali za izredne načine razbremenjevanja vsakdana. Z aktivnostjo naj si bo to kot gledalci, navijači ali športnik, ljudje stopajo v stik z isto mislečimi, ki si delijo navdušenje do posamezne discipline. Temeljna zamisel športa je užitek in primerjanje sposobnosti, sekundarna pa je zmaga in dosežek. Politična sredina je spretno izkoristila človeško tekmovalnost in nacionalno zavest, da je skozi šport dosegala želene cilje. Prav država z vsemi organi bi morala biti tista, ki je najbolj zavzeta za enakopravnost, ne samo preko zakonodaje ampak tudi v praksi. ZDA bi morale z rekonstrukcijo javnih politik prilagoditi zakonodajo novemu družbenemu stanju, kjer imajo vsi ljudje enake pravice pred zakonom in v medsebojnih odnosih.

LITERATURA IN VIRI

- Adams, C. C. M. (2015). *The Best War Ever: America and World War II*. Maryland, Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Appiah, K. A., & Gates, H. L. Jr. (1999). *Africana: The Encyclopedia of the African and African American Experience*. Philadelphia: Running Press.
- Bale, J. (1989). *Sports geography* (1st ed). London: E. & F.N. Spon.
- Barker, T. (13. 2. 2015). Black and White: The Liberal Media and the Ideology of Black Victimhood. Pridobljeno 2. 1. 2018 s: <https://www.counterpunch.org/2015/02/13/the-liberal-media-and-the-ideology-of-black-victimhood/>
- Breen, T. H. (1977). *Horses and Gentlemen: The Cultural Significance of Gambling Among the Gentry of Virginia*. The William and Mary Quarterly: A Magazine of Early American History, 239-257.
- Boyd, J. P. (1976). *The Declaration of Independence: The Mystery of the Lost Original*. The Pennsylvania Magazine of History and Biography, 100(4), 438-467.
- Burns, J. M. in Dunn, S. (2004). *George Washington: The American Presidents Series: The 1st President, 1789-1797*. New York: Henry Holt and Company.
- Carnes, M. C., & Garraty, J. A. (2016). *The American nation: A history of the United States* (15th ed.). Owensville, USA: RR Donneley.
- Chalk, O. (1975). *Pioneers of black sport*. New York: Dodd.
- Chapman, C. (2009). *Internet Famous: A Practical Guide to Becoming an Online Celebrity*. Untime Press.
- Coakley, J. J. (1994). Sport and Religion: is it a promising combination?. Sport in society: issues and controversies. 420-443. McGraw-Hill Education.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. HarperCollins.
- Curry, T. J., & Jiobu, R. M. (1984). *Sports: A social perspective*. Prentice Hall.

- Darnell, S. (2012). *Sport for development and peace a critical sociology*. Bloomsbury Publishing Plc.
- Debo, A. (1984). *A History of the Indians of the United States*. Oklahoma: University of Oklahoma Press, Norman.
- Dodson, H. (2002). *Jubilee: The Emergence of African – American Culture*. Washington: National Geographic society.
- Dyreson, M. (2009). *Crafting Patriotism for Global Dominance*. Oxon: Routledge.
- DiversityInc. (16. 7. 2014). *The Measure of Diversity That Only One U.S. Pro Sport Meets*. Pridobljeno 22.5.2017 s: <http://www.diversityinc.com/news/measure-diversity-one-u-s-pro-sport-meets/>.
- Edwards, H. (1979). *Sport within the veil: The triumphs, tragedies and challenges of Afro-American involvement. The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 445(1), 116-127.
- Eitzen, D. S. (2000). *Social control and sport*. Handbook of Sports Studies 370–381. London: Sage Publications.
- Ferfila, B. (2009). *Teoretični del: Primerjalne politike v sodobnem svetu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Finkelman, P. (2009). *Encyclopedia of African American History*. Oxford: Univerity Press.
- Frazier, E. F. (1968). *The Free Negro Family*. Tennessee, Nashville: Fisk University Press.
- Gienapp, W. E. (1989). *The Origins of the Republican Party, 1852-1856* Oxford University Press.
- Gordon, A. R. (2013). *In School, Good Looks Help and Good Looks Hurt (But Mostly They Help)*. Chicago: University of Illinois. Pridobljeno 29.8.2017 s: <https://contemporaryfamilies.org/good-looks-help-report/>.
- Gorn, E. J. (1998). *Muhammad Ali: The people's champ*. University of Illinois Press.
- Guttman, A. (2000). *The development of modern sports*. Handbook of Sports Studies 248-259. London: Sage Publications.

- Harris, J., & Parker, A. (2009). *Sport and Social Identities*. New York, New York: Palgrave Macmillan.
- Hauser, T. (1991). *Muhammad Ali: His Life and Times*. New York, New York: Simon & Schuster.
- Hickey, W. (1846). *The constitution of the United States of America*. Washington: Gideon.
- HistoryNet. (2010). *True Causes of the Civil War*. Pridobljeno 15.3.2017 s: <http://www.historynet.com/causes-of-the-civil-war#articles>.
- Henry, P. J., & Sears, D. O. (2002). *The symbolic racism 2000 scale*. *Political Psychology*, 23(2), 253-283.
- Keys, B. J. (2013). *Globalizing Sport*. Harvard University Press.
- Krüger, A., & Riordan, J. (1999). *The International Politics of Sport in the 20 th Century*. Oxon: Routledge
- Lapchick, R. (1982). *The Black Athlete in Contemporary American Sport*. Boston, November.
- Leonard, W. M. II. (1993). *A sociological perspective of sport*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Lipicer, S. K., Erker, R. S., & Bartolj, T. (2012). *Javno politični ukrepi in modeli športne politike v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede in Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- Lindsay, A. (2004). *Boxing in Black and White: A Statistical Study of Race in the Ring, 1949-1983*. North Carolina: McFarland Company Inc..
- Loevy, R. D. (1997). *The Civil Right Act of 1964: The Passage of the Law That Ended Racial Segregation*. New York: New York State University.
- McCauley, M. (2008). *Russia, America and the Cold War* (2nd ed.). Edingburgh: Pearson Education Limited.
- McKay, D. (2005). *American politics and society* (6th ed.). Oxford: Blackwell Publishing.
- Maier, P. (2010). *Ratification: The People Debate the Constitution*. New York, New York: Simon & Schuster.

- Markus, Ž. (2015). *Presoja učinkov regulacije vrhunškega športa v Sloveniji*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.
- Morris, T. D. (1974). *Free Men All: The Personal Liberty Laws of the North, 1780-1861*. New Jersey, Clark: The Lawbook Exchange, Ltd..
- Morton, J. C. (2003). *The American Revolution*. Westport: Greenwood Publishing Group.
- NAACP (08. 02. 2017). *NAACP Statement on alleged 2009 session awards*. Pridobljeno 5. 12. 2017 s: <http://www.naacp.org/latest/naacp-statement-alleged-2009-sessions-award/>
- Nagler, B. (1972). *Brown Bomber*. New York: World pub.
- Oliver, M. B. (1994). *Portrayals of crime, race, and aggression in "reality-based" police shows: A content analysis*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 38(2), 179-192.
- Omi, M. in Winant, H. (2015). *Racial Formation in the United States: From the 1960s to the 1990s*. Oxon: Routledge.
- O'Reilly, K. (1989). *Racial Matters: The FBI's Secret File on Black America, 1960-1972*. New York: Free Press.
- Peniel, J. E. (2006). *Waiting 'Til the Midnight Hour: A Narrative History of Black Power in America*. New York: Henry Holt and Company.
- Pearson, H. (1995). *The Shadow of the Panther: Huey Newton and the Price of Black Power in America*. California: De Capo Press.
- Richardson, H. C. (2007). *West from Appomattox: The Reconstruction of America After the Civil War*. London: Yale University Press.
- Riess, S. A. (1989). *City games: The Evolution of American Urban Society and the Rise of Sports*. Urbana: University of Illinois Press.
- Ries, R. A. (2009). *African Americans and the Civil War*. New York, New York: Chelsea House.
- Riordan, J. (1999). *The international politics of sport in the twentieth century*. Oxon: Routledge.
- Runstedtler, T. (2013). *Jack Johnson, Rebel Sojourner: Boxing in the Shadow of the Global Color Line*. Los Angeles: University of California Press.

- Rust, A., & Rust, E. (1985). *Art Rust's illustrated history of the black athlete*. New York: Doubleday.
- Sagan, C. (1980). *Cosmos*. New York: Ballantine Books.
- Sage, G. H., & Eitzen, D. S. (2013). *Sociology of north American sport*. Paradigm Publishers.
- Sartain, L. (2013). *Borders of Equality: The NAACP and the Baltimore Civil Rights Struggle, 1914–1970*. Mississippi: University Press of Mississippi.
- Sailes, A. G. (2017). *African Americans in Sport*. Oxon: Routledge.
- Sammons, J. T. (1990). *Beyond the Ring: The Role of Boxing in American Society*. Illinois: University of Illinois Press.
- Smelser, N. J. (2011). *Theory of collective behavior*. Louisiana: Quid pro quo.
- Smolianov, P., Zakus, D., & Gallo, J. (2014). Sport development in the United States: High performance and mass participation (Vol. 32). Oxon: Routledge.
- Stampf, K. M. (1990). *America in 1857: A Nation on the Brink*. Oxford University Press.
- Struna, N. (1977). *Puritans and Sport: The Irretrievable Tide of Change*. Journal of Sport History (4), str 7.
- Tomlins, C. L. (1985). *The State and the Unions: Labor relations, Law, and the Organized Labour Movement in America, 1880-1960*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Turner, R. H. & Killian, L. M. (1957). *Collective behavior*. Engelwood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Tyler, T. R. (2006). *Why people obey the law*. Princeton University Press.
- Zieger, R., & Zieger, R. H. (2001). *America's Great War: World War I and the American Experience*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- Zirin, D. (2008). *A people's history of sports in the United States: 250 years of politics, protest, people, and play*. New York, New York: The New Press.
- West, D. (2013). *Social movements in global politics*. Cambridge: Polity Press.

Whaples, R. (1991). A Quantitative History of the Journal of Economic History and the Cliometric Revolution. *The Journal of Economic History*, 51(2), 289-301. Cambridge University Press.

Wiggins, D. K. (2010). *Sport in America: From Colonial Leisure to Celebrity Figures and Globalization* (2nd ed.). Illinois: Human Kinetics.

Witcover, J. (2003). *Party of the People: A History of the Democrats*. New York: Random House.

Wolfowitz, P. (2000). *Remembering the future*. *The National Interest*, (59), 35-45.

Ziegler, E. F. (2007). *Sport management must show social concern as it develops tenable theory*. *Journal of Sport Management*, 21(3), 297-318.

VIRI

NPTEL (2013). *Social Movements: Causes and Stages*. Pridobljeno 5.5.2017 s:
<http://nptel.ac.in/courses/109103023/30>

University of Washington (2015). Pridobljeno 1. 12. 2017
s: http://depts.washington.edu/moves/BPP_map-cities.shtml